

PRVI METRI PAPIRJA PO REKONSTRUKCIJI

Poslovni in razvojni svet naše delovne organizacije sta stalno spremljala potek rekonstrukcije papirnega stroja v našem medvoškem tozdu. Večkrat sta izrekla pohvalo izvajalcem, predvsem delavcem v Tovarni celuloze in papirja Medvode, ki so izredno prizadevno in vestno delali in veliko prispevali k uspešnemu zaključku rekonstrukcije.

Posebno priznanje in pohvalo pa sta jim izrekla zdaj, ko so dela zaključena pred rokom in je ponovno stekla proizvodnja papirja.

Ta novica je gotovo zelo prijetno odjeknila tudi v naših tozidih – Kemija Celje, Grafika in Kemija Šempeter, saj bo proizvodnja papirjev in tiska zdaj lahko potekala brez večjih težav in zastojev, ki so bile značilne v času rekonstrukcije v Medvodah.

Podpis samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za financiranje rekonstrukcije papirnega stroja, Grafike in AC je bil podpisan decembra lani.

NOVO VISOKOREGALNO SKLADIŠČE V TOZDU GRAFIKA

Podaljšek visokoregalnega skladišča v tozdu Grafika je zgrajen. Kot smo že poročali, je to nadomestno skladišče za skladišče na Mariborski cesti, ki se je pričelo graditi skladno z menjalno pogodbo med sozdom Merx in Aerom – tozdu Grafika.

S preselitvijo skladišča z Mariborske ceste smo spet korak bliže cilju, ki smo si ga v Aeru zastavili že pred mnogimi leti, da bi celjski del Aera lokacijsko strnili. Lani

smo s preselitvijo delavcev Kadarovsko-splošnega sektorja ukinili lokacijo v Čuprijski ulici. Morda bomo kljub vsem težavam in preprekam uspeli v bližnji prihodnosti postaviti upravno zgradbo in bomo tako lahko ukinili še lokacijo v Kocenovi ulici in na Trgu V. kongresa in s tem bistveno zmanjšali stroške poslovanja, da o organizacijskih problemih, ki bi se zmanjšali na minimum, ko se zaradi dislociranosti neprestano pojavljajo, sploh ne govorimo. Skratka, skladiščna hala, ki jo gradi Ingrad Celje, bo v kratkem

nared za selitev. Skladišče bo veliko približno 980 m², opremljeno pa bo z regali v višini 12 m. Regali bodo vgrajeni v štirih dvojnih in dveh enojnih vrstah. Konstrukcija bo šestetažna, z 2388 regalnimi mesti.

Objekt bo predvidoma pripravljen za selitev sredi februarja. Selitev pa naj bi bila zaključena v začetku marca.

O tem, kako poteka delo v novem skladišču, bomo poročali v eni od naslednjih številčk našega časopisa.

Dora Rovere

NAŠ AERO

GLASILO KEMIČNE, GRAFIČNE
IN PAPIRNE INDUSTRIJE CELJE

CELJE, FEBRUAR, 1987

LETNIK XXVI – številka 1

časopisni svet

karmen dovč, peter drofenik, željko
hrastovec, alenka kolar, ivanka kalan,
božena kosu, zoran markovič, tomaž pečnik,
vera radič, marko ramšak, dora rovere,
srečko vavričuk

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

tehnično vodstvo

danilo herman

uredila

dora rovere

oblikovanje naslovne strani

grega švab

tisk

aero, tozd grafika
za tiskarno drago vračun
naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor
aero – celje, kocenova 4
po mnenju republiškega sekretariata
za prosveto in kulturo,
št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka
od prometa proizvodov
glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.400 izvodov

Ženi

*Da, rad bi ti napisal stih,
srce rad dal bi v zvok besed,
in bil iskren kot prvi vzdih
zaljubljenca petnajstih let.*

*O, rad bi bil tvoj trubadur,
lepoti tvoji vdan poet,
in v tihi čas večernih ur
bi hodil ti romance pet...*

*Ne čakam te izza garden,
ne sanjam te sred majskih rož,
za vse ostal je le spomin
nekdanjih sanj... Zdaj sem tvoj mož.*

*O, rad bi ti napisal stih,
o sreči rad bi ti zapel,
a tih sem, glej, vsak dan bolj tih,
kot da sem v sreči onemel.*

Ciril Zlobec

Boljši jutri – še več naporov vseh delavcev Aera

Že so pred nami vsakodnevni problemi na področju proizvodnje, oskrbe s surovinami (zlasti iz uvoza), prodaje proizvodov, financiranja... v letu 1987, pa vendarle istočasno poglobljeno ocenjujemo, kaj in koliko smo ustvarili v letu 1986, kje smo naredili premalo, kaj vse je vplivalo na našo uspešnost, oziroma neuspešnost. Vse ugotovitve nam morajo biti osnova za ukrepanje in usmeritve pri tekočem izpolnjevanju nalog za doseganje jasnih ciljev.

In kako so bili doseženi cilji v letu 1986?

– Načrtovane proizvodnje nismo dosegli.

– Za planskimi cilji na področju izvoza zaostajamo za 10 odstotkov.

– Posledično ob povečanju števila zaposlenih in nedoseganju načrtovane proizvodnje, tudi produktivnost ne dosega planskih ciljev.

– Planirani celotni prihodek in dohodek sta sicer dosežena, vendar vemo, da je v planskih višinah vključena precej nižja inflacija, kot pa je bila dosežena v letu 1986.

– Žal pa močno zaostajamo za cilji, kljub vplivom inflacije, pri najpomembnejših kvalitativnih elementih gospodarjenja – sredstvih, ki jih namenimo za poslovni sklad oziroma akumulacijo.

Te nič kaj spodbudne ugotovitve niso nove, saj smo se z njimi seznanjali že med obračunskimi obdobji v letu 1986. Sprejemali smo ukrepe za sanacijo razmer, ki so se v določeni meri pokazali v uspešnosti poslovanja v zadnjem trimesečju preteklega leta. Vendar akcija nikakor ne sme biti enkratna. Nadaljevati se mora tudi v letošnjem letu in to kar takoj.

Osnova ugotavljanja uspešnosti poslovanja ni le primerjava s samim seboj, v preteklosti ali vzporedno s cilji, tudi ni le primerjava v okviru delovne organizacije, temveč tudi primerjava v širši skupnosti, panogi... Vseh podatkov za končno oceno niti v delovni organizaciji, seveda tudi za širšo primerjavo, še ni. Pa vendar, kot kažejo razpoložljivi podatki, trenda zadnjih nekaj let nismo uspeli spremeniti.

Ocenjujemo rezultate poslovanja v letu 1986. Vse prisotne slabosti, ki jih poznamo, ali pa jih še moramo poiskati, bodo bistveno vplivale tudi na leto, ki je pred nami. Pa ne samo to. Pogoji gospodarjenja se verjetno ne bodo izboljšali, pred nami pa je še nov obračunski sistem, ki bo iz obračuna iz-

ključil inflacijske vplive, ohranjal realno vrednost premoženja, novemu realneje ugotovljenemu dohodku pa prilagajal delitev. To pomeni tudi delitev za osebno in skupno porabo. Za orientacijo, kaj to pomeni, smo že v poročilu o poslovanju poskušali oceniti nekatere vplive zakonskih sprememb veljavnih za leto 1987, že na podatkih iz leta 1986.

Ne glede na številke je osnovna ugotovitev takšna, da nam bo za delitev v letu 1987 ostalo precej manj. Zato mora postati bistveni cilj vseh, povečana skrb in doseganje hitrejšega

obračanja obratnih sredstev – zlasti zalog.

Seveda ob vseh že znanih usmeritvah na področju plasmana proizvodov, znižanju stroškov poslovanja...

Zaključni račun je le presek ugotavljanja rezultatov v določenem obdobju. Poslovanje teče dalje in leto 1987 ne bo nič lažje od preteklega. Za preusmeritev negativnih gibanj bo ob tem potrebno še bistveno več naporov vseh delavcev Aera. To vsi vemo in verjetno smo tudi sposobni izpolniti zastavljene naloge.

Milena Brežigar

Sanacijska prizadevanja tozda Trženje – uspešna

Direktor tozda Trženje Harold Karner je za naš časopis posredoval naslednjo informacijo o izvajanju programa stabilizacijskih ukrepov v preteklem letu:

V letu 1986 smo v tozdu Trženje, kljub inflaciji, ki je bistvena ovira za realno planiranje, dejansko uspeli privesti stroške na indeks 100 v primerjavi s planom, kar je eden od bistvenih uspehov pri uresničevanju programa stabilizacijskih ukrepov. Delavci tozda Trženje smo si veliko prizadevali, da bi dosegli čim boljšo povezanost prihodka z obsegom prometa, vendar se zavedamo, da še nismo storili vsega. Sicer pa vseh vzrokov ne moremo iskati le pri nas, ampak tudi v drugih delovnih okoljih. Težava je tudi v tem, da kvaliteta poslovnega rezultata ni nikoli znana prej kot en mesec po zaključku obdobja, na katerega se nanaša, saj še vedno planiramo le obseg prodaje po cenah, ki jih največkrat ne dosežemo. Na drugi strani pa so odstopanja od planskih cen previsoka in tako nikoli ne vemo kolikšna so. Na žalost ugotavljamo, da je tozda Trženje še vedno strošek proizvodnega tozda, namesto da bi se jasno zavedali, da je proizvod tisti, ki prinaša dohodek in da je potrebno vložiti precej dela za to, da ga proizvedejo, pa tudi za to, da ga prodamo, da iztržimo dohodek. Ne gre samo za knjigovodsko tehniko, s katero še vedno ugotavljamo, da je tozda Trženje breme proizvodnih organizacij, ampak za način razmišljanja o »potrebnosti« ali »nepotrebnosti« komercialne funkcije v obstoječi obliki.

Zelo malo je neposredne povezave med uspehom v prodaji in dohodkom tozda Trženje in še manj pri uspešni,

oziroma neuspešni oskrbi z repromateriali, ki je tudi ena od funkcij Trženja. V sanacijskem programu temu delu nismo posvetili dovolj pozornosti, ker smo ocenjevali, da je drugi del pomembnejši in da vsega naenkrat ni moč urediti.

V celoti smo realizirali nalogo spremenjenega planiranja in spremljanja rezultatov prodaje na terenu, ki je omogočila pravilnejšo selekcijo uspešnega od neuspešnega dela. Kljub prepričanju, da je potrebno osebne dohodke bolj povezati z rezultati poslovanja, nam zaradi inflacijskih problemov in stalnega vmešavanja države v politiko delitve, le-to ni uspelo.

Na področju operativnega planiranja smo bistveno napredovali, saj so bile zaloge repromaterialov in nekaterih gotovih proizvodov bistveno zmanjšane. Seveda določene težave so in izhajajo iz neurejenih razmer v zunanjetrgovinskem poslovanju, kjer je planiranje nabave bolj ali manj nemogoče.

Osnovni problem je, da nimamo nobenega vpliva na to, kdaj bo banka odprla akreditiv, brez katerega dobavitelj naročenega ne izdobi.

Poslovanje v letu 1986 lahko po oceni, ki je na razpolago, imamo že zdaj za uspešno, saj so rezultati v proizvodnih temeljnih organizacijah boljši od pričakovanih, še sploh, če upoštevamo, da smo se v lanskem letu zaradi vsega, kar sem že omenil, pri našem delu neprestano srečevali s problemi.

Da sem konkretnější – pogledjmo rezultate domače prodaje po posameznih temeljnih organizacijah. Glede na to, da so natančnejši rezultati obdelani v poročilih, ki jih mesečno pripravlja služba plana in analiz, bi se omejil le na komentar.

V Kemiji Celje skupni rezultat prodaje ne dosega planiranega, vendar je razlika manjša, kot je izpad prodaje Aero copy papirja, ker ga je s prodajo ostalih proizvodov zelo težko nado-

knaditi, saj Aero copy predstavlja skoraj polovico vrednosti prodaje tozda Kemije Celje. Menim, da smo v preteklem letu napredovali tudi na področju ponudbe, saj smo precej bolj solidni pri dobavnih rokih in sortiranosti proizvodov, ker smo vpejali na trg paleto novih pisalnih trakov.

Pri prodaji proizvodov tozda Kemija Šempeter smo se tudi v tem letu srečevali s problemom prenasitosti trga zaradi konkurenčnih proizvajalcev selotejpa, na drugi strani pa z nenehnim upadanjem potrošnje matric, ki zaradi vse večje uporabe fotokopirnih strojev niso več iskan proizvod. Problem prodaje selotejpa bomo lahko reševali samo s povečano prodajo na tujih tržiščih, medtem ko bo drugega moč rešiti le z zamenjavo programa. Kot sem že omenil, je konkurenca na jugoslovanskem trgu pri prodaji samolepilnih trakov precejšnja in zato nismo mogli oblikovati dejanskih prodajnih cen, s katerimi bi nadomestili inflacijo, ki je bila lani približno stodontna, naše cene smo uspeli dvigniti pri najmasivnejših proizvodih največ 60 odstotkov. Izpad pri prodaji matric smo uspeli nadomestiti z nekaterimi novimi proizvodi (kseroks kemikalije, offset matrice, različne offset barve). Take nadomestitve pa ni bilo pri programu samolepilnih trakov, razen manjše proizvodnje krep trakov in nekaj popolnejšega asortimana specialnih trakov, ki niti po vrednosti niti po količini niso pokrili izpada pri prodaji industrijskih lepilnih trakov.

Pri prodaji proizvodov tozda Grafika smo dosegli začrtane cilje. Izboljšali smo servis in asortiman pri prodaji neskončnih obrazcev, s cenami smo sledili inflaciji, skratka, končni rezultat je ugoden. Vendar imamo še vedno težave zaradi negativne proizvodnje

in prodaje samolepilnih etiket, kljub temu pa lahko ugotavljamo, da smo imeli nekaj več uspeha kot v preteklosti pri cenovnih gibanjih za to področje.

Izvozni rezultati niso bili doseženi, ker v tozdi Kemija Šempeter in Grafika niso sledili planiranim izvoznim ciljem. S Kemijo Celje smo izvoz presegli za več kot 10 odstotkov – mislim konvertibilni izvoz – lepe rezultate smo dosegli tudi pri skupnem izvozu z našim medvoškim tozdom, saj je izvoz presežen 146 %, od tega konvertibilni 121 %. Na žalost pa ne moremo reči, da zagotavljamo pestro izvozno ponudbo, saj je 77 % tega izvoza Aero copy papir. Če ocenjujemo prodajo ostalih proizvodov, ne moremo trditi, da smo bili uspešni izvoznik.

Za Kemijo Šempeter je nosilni izvozni program selotejpa, vendar smo ga na konvertibilnem področju prodali le 49 % od planiranih količin. Razlogi so v izpadu predvidene prodaje v Iran in problemih s kakovostjo krep trakov ter dohodkovni nezanimivost izvoza.

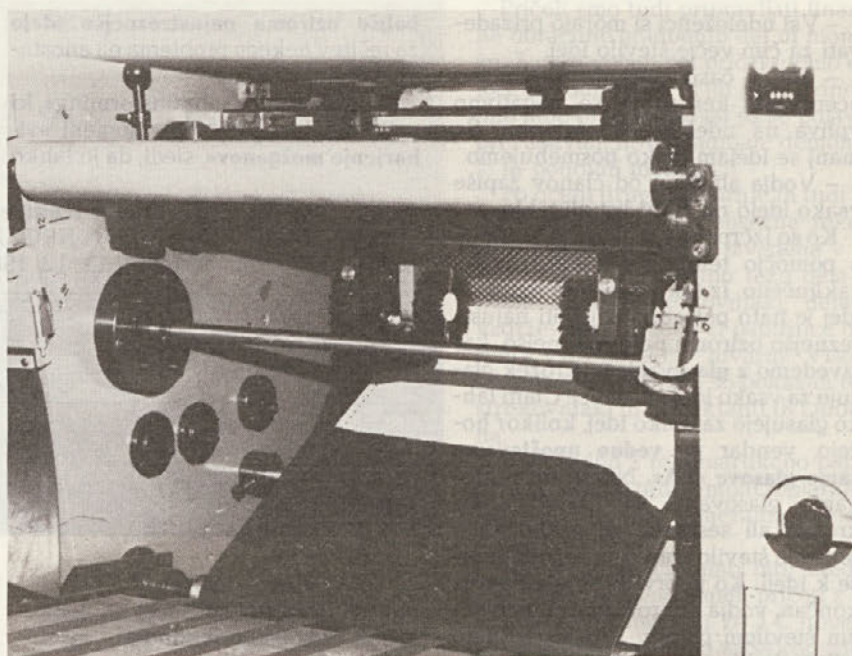
S tozdom Grafika smo na konvertibilno tržišče izvozili 61 % predvidenih količin tiskovin. Vendar lahko ugotavljamo, da smo napredovali v tem smislu, da smo uspeli s ponudbo zahtevnejših obrazcev in si tako ustvarili temelje za hitrejšo in obsežnejšo prodajo teh tiskovin na zunanjih trgih. Globalno pa ocenjujem, da je, kljub vsem proklamacijam o nujnosti izvoza, le-ta v večini primerov, in tudi pri Aero Copy papirju ekonomsko neuspešen, saj je zelo malo proizvodov, pri katerih pri izvozu pokrijemo stroške. Stanje na tem področju se je v lanskem letu poslabšalo. V tem je tudi razlog, da izvoz proizvodov, pri katerih smo imeli dovolj tržnih možnosti, ni bil uspešen (telex role, ading role in podobno). Za te proizvode smo imeli veliko več možnosti prodaje, kot smo jo realizirali, enako tudi za neskončne obrazce, jasnit itd. Prav je, da omenimo tudi uvoz. Ne moremo mimo dejstva, da so bili vse leto prisotni problemi zaradi spremembe zakona v začetku lanskega leta in slabšanjem likvidnosti bank, ki je povzročila rast naše zadolženosti pri dobaviteljih, kar je pripeljalo do tega, da smo do konca leta izčrpali možnosti, ki so jih dobavitelji dajali za prodajo na odprt račun. To pa bi imelo negativne posledice pri možnostih uvoza v letošnjem letu. Pri uvozu rezervnih delov po dolgoletnih težavah in omejitvah v lanskem letu nismo imeli omejitev in s tem spremljajočih težav.

Iz vsega navedenega je brez dvoma moč razbrati, da so bila prizadevanja za realizacijo sanacijskega programa v tozdu Trženje uspešna. Zato zaenkrat ni argumentov, ki bi govorili v prid razformiranju tozda Trženje po proizvodnih temeljnih organizacijah.

Dora Rovere

NAŠ AERO

NAŠE AKTUALNE TEME

Krožki kakovosti v tozdu Grafika

Kot smo vas že lani novembra seznanili v Informacijah št. 47, smo v **tozdu Grafika prišli z uvajanjem t. i. »krožkov kakovosti«**. Ideja za to se nam je porodila pravzaprav že ob koncu leta 1985, vendar zaradi premajhne odločnosti ter pomanjkljivega strokovnega in organizacijskega znanja ni zaživela. Zato smo poklicali na »ISKRA-ZORIN« – Biro za industrijski inženiring iz Ljubljane, s katerim smo novembra lani podpisali ustrezno šestmesečno pogodbo.

Tako smo v začetku novembra 1986 prišli s tridnevni seminarjem vodilnih in vodstvenih delavcev tozda Grafika, na katerem smo pridobili osnovno znanje za organizacijo in vodenje krožkov. Pod vodstvom mentorja iz »ISKRA-ZORIN« smo nato s **prvi mi krožki kakovosti startali 2. decembra 1986** in sicer v naslednjih oddelkih:

1. oddelek offset plošč – reprodukcija,
2. oddelek sitotisk – tiskarna II,
3. oddelek offset – tiskarna I,
4. oddelek tiska – obrat NO.

Odziv je bil spodbuden in po začetni razlagi namena krožkov so se po posameznih oddelkih lotili načrtanega programa dela. Udeležba v krožkih je sicer prostovoljna, vendar prihaja večina delavcev iz posameznih oddelkov oziroma izmen. Doslej je vsak od navedenih oddelkov **že imel pet sestankov** krožkov kakovosti, s točno omejenim časom trajanja enega krožka – eno uro. Na kratko opisano, na

dosedanjih krožkih kakovosti **so obravnavali naslednjo problematiko:**

- določitev vodje posameznih krožkov,
- izbira imena krožka s pomočjo tehnike »brainstorming«,
- določitev pravil in načina dela v krožku z zbiranjem posamičnih predlogov (»brainstorming«),
- določitev najpomembnejših problemov v oddelku z zbiranjem posamičnih predlogov (»brainstorming«),
- izbira enega, najpomembnejšega problema za reševanje,
- zadolžitve posameznim službam,
- pregled reševanja zadolžitvev.

Dosedanje delo vseh krožkov kakovosti v tozdu Grafika lahko ocenimo kot pozitivno in spodbudno, saj večina članov kaže primerno stopnjo zainteresiranosti in pripravljenosti za sodelovanje. Pri tem je še največ problemov z zunanjimi sodelavci krožkov, to je tistimi, ki so zadolženi za reševanje konkretnih problemov. Prav ti se bodo morali v prihodnje najbolj potruditi, če bomo želeli doseči ustrezne učinke pri delovanju krožkov kakovosti!

Ob koncu naj še enkrat poudarimo, **zakaj smo se v tozdu Grafika odločili za uvajanje krožkov kakovosti?** Predvsem zaradi:

- čimbolj aktivnega vključevanja neposrednih proizvajalcev v njihov delovni proces,
- pospeševanja množične inventivne dejavnosti,
- obravnavanja in skupnega reševanja problemov, ki izhajajo iz neposrednega delovnega okolja članov krožka,
- motivacije za kvalitetnejše in produktivnejše delo,

– izboljševanja medsebojnih odnosov.

Posebnosti krožkov kakovosti pa so:

- organizirano in sistematično reševanje problemov,
- člani krožka sami izbirajo probleme, ki jih bodo reševali,
- člani sami analizirajo in izpeljejo rešitve obravnavanih problemov,
- člani uporabljajo ustrezne tehnike dela,
- njihovo delo je prostovoljno, vendar od članov zahteva resno in zavzeto delo.

Kaj je tehnika »brainstorming«?

Ena najpomembnejših tehnik, ki se uporablja pri delu krožkov kakovosti, je t. i. »brainstorming«. Uporablja se **za zbiranje idej in opredeljevanje problemov**, ki jih krožki želijo obravnavati. Uporabnost te tehnike je praktično neomejena, pri njeni uporabi pa je potrebno upoštevati **naslednja pravila:**

- Vodja krožka ali kateregakoli sestanaka vsakega člana oziroma udeleženca zaporedoma vpraša za njegovo idejo in to nadaljuje oziroma ponavlja toliko časa, dokler idej ne zmanjka.
- Če kdo, ki je na vrsti, nima ideje, reče samo »naprej«.

– Vsak, ko je na vrsti, prispeva samo eno idejo, ne glede na to, če jih ima v mislih še nekaj – novo pove, ko pride ponovno na vrsto.

- Vsi udeleženci si morajo prizadevati za čim večje število idej.

- Ideji v času zbiranja ne smemo ocenjevati, ker to lahko negativno vpliva na udeležence sestanka. Še manj se idejam lahko posmehujemo.

- Vodja ali eden od članov zapiše vsako idejo na zidni list ali tablo.

Ko so izčrpane vse ideje, je zbiranje s pomočjo tehnike »brainstorming« zaključeno. Iz tako dobljene množice idej je nato potrebno izluščiti najustreznejšo oziroma najprimernejšo, kar izvedemo z **glasovanjem**. Krožek glasuje za vsako idejo posebej! Člani lahko glasujejo za toliko idej, kolikor hočejo, vendar pa **vedno upoštevamo samo glasove »ZA«**. Nikoli ne zahtevamo glasovanja »PROTI«! Vodja krožka ali sestanka za vsako idejo prešteje število glasov in rezultat vpiše k ideji. Ko je prvi krog glasovanja končan, vodja obkroži ideje z največjim številom glasov. Krožek se nato odloči, koliko teh »prvih idej« bo obravnaval v naslednjem koraku. Za tako izbrano število »prvih« idej nato izvedemo ponovno glasovanje na enak način, kot v prvem krogu. Člani krožka glasujejo neodvisno od predhodnega glasovanja.

Število glasov spet zapišemo k posameznim idejam ter označimo še rang oziroma uvrstitev posamezne ideje. Tako končno **dobimo iskano naj-**

boljšo oziroma najustreznejšo idejo za rešitev nekega problema na enostaven in hiter način.

Iz opisa tehnike »brainstorming«, ki v dobesednem prevodu pomeni »**vi-harjenje možganov**«, sledi, da jo lahko

uspešno uporabljamo ne le na krožkih kakovosti, ampak **na vsakem sestanku**, kjer hočemo na učinkovit in demokratičen način poiskati najboljšo in najustreznejšo rešitev za obravnavani problem. Andrej Šušterič

Primer tehnike »brainstorming«

IZBRANA IMENA KROŽKA V ODDELKU SITOTISK
(na sestanku 11. 12. 1986 – prisotnih 12 članov)

Zap. št.	Predlog	Število glasov		
		1. krog	2. krog	Rang
1	zaostalost	2		
2	inovatorji	4		
3	napredovanje	2		
4	mreže	12	5	2.
5	izboljševanje	2		
6	sito	10	7	1.
7	dobra zamisel	7		
8	boljša uspešnost	0		
9	boljša prihodnost	3		
10	napredek	5		
11	nalepke	0		
12	izmet	0		
13	format	0		
14	markica	1		
15	kakovost	3		
16	kocke	1		
17	ustvarjalnost	3		
18	plakati	1		

Izbrano ime krožka kakovosti v oddelku sitotisk je **SITO!**

Prvi metri papirja po rekonstrukciji

Poslovni in razvojni svet naše delovne organizacije sta stalno spremljala potek rekonstrukcije papirnega stroja v našem medvoškem tozdu. Večkrat sta izrekla pohvalo izvajalcem, predvsem delavcem v Tovarni celuloze in papirja Medvode, ki so izredno prizadevno in vestno delali in veliko prispevali k uspešnemu zaključku rekonstrukcije.

Posebno priznanje in pohvalo pa sta jim izrekla zdaj, ko so dela zaključena pred rokom in je ponovno stekla proizvodnja papirja.

Ta novica je gotovo zelo prijetno odjeknila tudi v naših tozdihi – Kemija Celje, Grafika in Kemija Šempeter, saj bo proizvodnja papirjev in tiska zdaj lahko potekala brez večjih težav in zastojev, ki so bile značilne v času rekonstrukcije v Medvodah.

V nadaljevanju objavljamo zadnje poročilo o rekonstrukciji papirnega stroja, ki so ga obravnavali člani raz-

vojnega sveta na seji v začetku februarja.

Z rekonstrukcijskimi deli smo pričeli 14. novembra 1986, skladno s pogodbo o dobavi opreme. Pred ustavitvijo proizvodnje papirja je bilo več neznank, predvsem pri dobavi domače opreme, delno pa tudi pri dobavah iz tujine. Močno nas je namreč skrbelo, da nam opreme ne bodo pravočasno dobavili Prva Iskra-Barič, Rade Končar Zagreb, IMP Ljubljana in Klemos Lenart. Največja bojazen je obstajala pri elektromotorjih, saj smo vedeli za kasnitve pri Rade Končar, ki trajajo tudi do šest mesecev. Vendar so bili motorji dobavljeni točno po pogodbi, Prva Iskra je zaradi povečanega obsega dobav kasnila le teden dni, večje probleme pa smo imeli pri slovenskih dobaviteljih, kot sta Klemos in IMP Ljubljana. Tudi dobava tuje opreme je potekala skladno s potekom montaže in zaradi tega praktično ni bilo kasnitev pri teh delih.

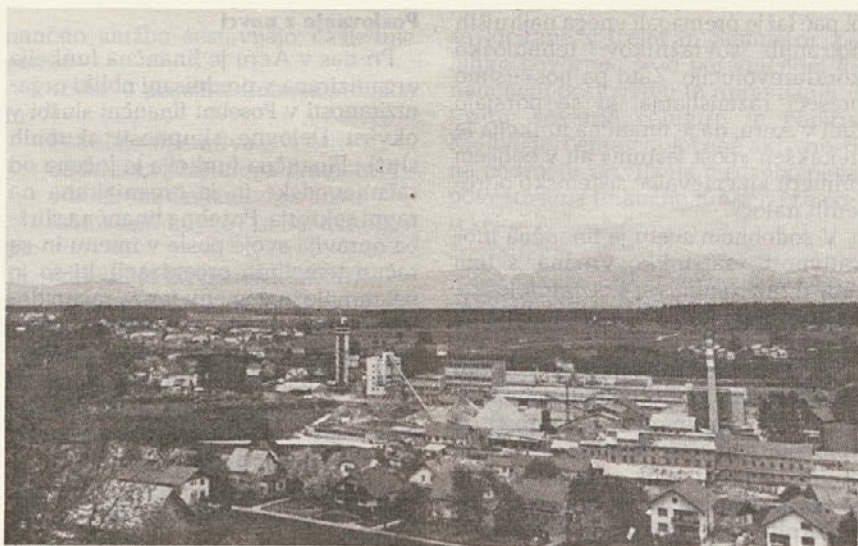
Pri oddaji montažnih del Hidromontaži je bilo predvideno, da bodo pripravljala dela pred zastojem že dosegla stopnjo, da v času zastoja ne bi bilo potrebno izvajati tistih del, ki se

lahko opravijo predhodno. Zapisati moramo, da se Hidromontaža še ni najbolje organizirala in da so bile formirane posamezne ekipe šele po enem tednu zastoja in ne štirinajst dni pred zastojem. Prav tu je tudi glavni vzrok za začetne kasnitve pri montaži, ki jih ni bilo več mogoče nadoknaditi tudi s povečanim številom monterjev.

Pri sami rekonstrukciji je obstajala velika bojazen, da rešitvenih del in novogradnje ne bo možno izvesti v predvidenih sedmih dneh do take stopnje, da montaža ne bi bila rokavno ovirana. Vse priznanje gre SGP Tehnik Škofja Loka in kooperantom, saj so bila dela izvedena v predvidenih rokih in celo v povečanem obsegu.

Vse priznanje zasluži tudi Carinarnica in Intereuropa Kranj, ki sta delali vse sobote samo zaradi nas, in da od 51 pošiljk ni bilo niti ene reklamacije. Nekatere pošiljke smo carinili celo v tovarni. Pri prevzemu opreme so se zelo izkazali tudi naši delavci.

Če bi bila izvršena boljša priprava montaže s pravočasno formiranimi ekipami Hidromontaže in če bi tudi ob koncih tedna montažna dela potekala s takšno intenzivnostjo kot med ted-

nom in če ne bi bilo potrebno izvajati dodatnih del, bi lahko montažo fizično dokončali v enem mesecu.

Če od Hidromontaže oz. njenega vodstva ne bi odločno zahtevali boljšega izpolnjevanja načrtovanih del, bi bila kasnitev pri rekonstrukciji še večja. Tako je imela Hidromontaža v konici del na gradbišču 250 monterjev. Predvidevali smo le 180 delavcev, vendar kakovostna struktura v Hidromontaži ni več takšna, kakršno smo poznali pred leti.

Ob analizi pogodbenih aktivnosti s firmo Andritz pa lahko ugotovimo:

- da smo že 23. decembra 1986 podpisali zapisnik, da je kvantitativno prispela vsa oprema, ki je predvidena skladno s pogodbo;

- da smo 30. decembra 1986 podpisali zapisnik o dokončani montaži na papirni liniji brez premazne kuhinje in sistema za sušenje z zemeljskim plinom. Ugotovljeno je bilo, da se poizkusno zaganjanje lahko prične 3. januarja 1987. To pa pomeni, da je bila že do 30. decembra izvršena večina funkcionalnih preizkusov na strojni in elektro opre. Najkritičnejše delo so imeli elektro preizkuševalci, saj je praktično celotna elektro oprema doživela predelavo. V soboto, 3. januarja, je Hidromontaža uspela organizirati ekipo izredno sposobnih strojnih in elektro monterjev ter preizkuševalcev, ki so do 6. januarja opravili potrebne spremembe oziroma meritve in preizkuse skupaj z našimi in tujimi strokovnjaki, tako da smo 6. januarja, ob 23. uri, uspeli proizvesti prve metre papirja.

Že 21. januarja je bil podpisan zapisnik skladno s pogodbo za prevzem obratovanja z našim vodenjem in odgovornostjo.

Zagon papirnice je torej kasnil dobrih štirinajst dni. Odšteti moramo tri dni novoletnih praznikov, ker nismo

mogli na gradbišču zadržati niti monterjev, niti naših delavcev, dodatne časovne izgube so povzročili tudi božični prazniki, saj so tuji monterji odšli domov za tri dni, maloštevilni pa so bili tudi domači monterji. Glede na povečan obseg del, ki je bil določen že v času projektiranja, to je po podpisu pogodbe, ocenjujemo, da je kasnitev zagona še občutno manjša.

V januarju smo že dosegli načrtovano proizvodnjo, rezultati pa bi bili še boljši, če ne bi izpadla toplarna zaradi okvare parnega kotla in zaradi odpravljanja napak pri montaži, oziroma potrebnih predelav ali izboljšav. Proizvajali smo papir v gramaturah od 80 do 60 gr/m². Prvi rezultati so spodbudni in predvidevamo, da bomo v sorazmerno kratkem času dosegli vse predvidene cilje.

Podpis samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za financiranje rekonstrukcije papirnega stroja 1 in razširitev proizvodnje AC v tozdu Kemija Celje in Grafika v začetku letošnjega leta.

Pričeli smo tudi pripravljati finančne obračune gradbenih del in montaže. Zaradi večjih del pričakujemo določene podražitve, ki jih predhodno ni bilo moč predvideti, saj so se pojavile pri rušitvah, novogradnjah, demontaži in ponovni montaži.

Po oceni drugih papirnic in tudi tujih firm je bila tako obsežna rekonstrukcija v Medvodah izvedena v rekordnem času. Izredno teže dela so nosili domači strokovnjaki, delavci vzdrževanja in delavci papirnice oziroma vsi oddelki v tovarni. Visoko stopnjo odgovornosti so pokazali tudi strokovnjaki in projektanti IB Ljubljana.

Vzporedno z rekonstrukcijo papirnice je potekal tudi remont toplarne in izvedena je bila generalna revizija parne turbine.

Navsezadnje moramo biti izredno zadovoljni, da smo uspeli pričeti z rekonstrukcijskimi deli že 14. novembra, saj smo prav pred začetkom zime uspeli zapreti vse objekte in tudi zmontirati opremo.

Franc Mlakar

IZ DELOVNIH OKOLIJ

»TRGOVCI Z NOVCI«

Upravljanje z novci

Upravljanje z denarjem je bistvena stvar v življenju gospodarstva in njegovih subjektov, saj kot pravi že star ruski pregovor: »Nikogar še niso obesili s srebrniki v žepu.«

Finančno upravljanje v širšem pomenu je upravljanje na temelju financ, kar pomeni vplivanje na delo, poslovanje in razvoj z razpoložljivimi denarnimi sredstvi (dr. J. Kralj).

Ožji pomen finančnega upravljanja pa je stisnjenost tega pojma na nek ožji prostor, ponavadi neko organizacijo. Tu gre za odločanje o finančnih sredstvih in virih sredstev, o finančnih odnosih v konkretni delovni organizaciji, npr. pri nas v Aeru.

Kadar govorimo o finančnem delu upravljanja v delovnih organizacijah, njegov pomen prepogosto zmanjšujemo. Največkrat dokazujemo in poudarjamo tehnološki razvoj, ki bi naj potegnil voz, natovorjen z zamudami, daleč naprej. Za primer uporabljamo razcvet elektronike v svetu, zato ni naključje, če želimo sami z »iskro« zagnetiti ogenj napredka, ki ga trenutno, če pogledamo prek zavese k sosedu, pri sebi ne najdemo. Pri tem radi pozabljamo, da je časovni voz zadnje svetovne desetletke uprizoril najlepši ognjemet na dveh področjih, elektroniki in financah. Torej tudi trgovina z novci in ne le čip! Že na makro nivoju se naš tehnološki sen srečuje z omejitvijo hitrosti zaradi dotrajane plačilne bilance, pri posameznih delovnih organizacijah, pa razen »izrednih«, lahko le poskušamo s kolesom loviti hitre motorje.

Med tehnološkim zaostajanjem in denarnimi težavami je nedvomno vzročna povezava. Če bi imeli denar,

bi pač lažje premagali enega najhujših notranjih sovražnikov: tehnološko kontrarevolucijo. Zato pa poskusimo preseči razmišljanja, ki se porajajo tudi v Aeru, da je finančna funkcija le nekakšen »post festum« ali v boljšem primeru »izvrševalec sistemsko odrejenih nalog«.

V sodobnem svetu je finančna inovativnost vsaj toliko vredna, s tem tudi tržno zanimiva, kot tehnološka. In spodbujanje tovrstnega delovanja pri nas je nujno potrebno.

V delovnih organizacijah lahko morda v tem trenutku delujemo predvsem na vzgoji finančne miselnosti, da »propagiramo upravljanje z novci«, da preide finančni vidik vsake poslovne in razvojne odločitve v modro kri odgovornih, tako strokovnih delavcev v finančnih službah, kot vodilnih v temeljnih in delovnih organizacijah in v naših pogojih tudi vsakega delavca. Le-ta mora marsikdaj odločiti in njemu se navsezadnje ta finančni vidik v žepu tudi najbolj pozna. Poleg tega moramo v delovnih organizacijah težiti k posodabljanju dela v finančnih službah, uporabi novih tehnoloških pripomočkov (to je še en vidik zveze finance – tehnologija) in uporabi sodobnih metod pri pripravi finančnih odločitev, tako na kratek kot tudi dolgi rok. Poskušajmo zagotavljati čimvišjo stopnjo koncentracije kapitala ob decentralizaciji odločanja.

To so seveda le nekatere »iskrice« v financah, predvsem tiste, ki smo jih tudi v Aeru v zadnjem času pričeli počasi razpihovati. Naj omenimo samo prehod od ročnega dela k terminalizaciji poslovanja v Posebni finančni službi (od likvidature do dinarskih in deviznih saldakontov ter plačilnega prometa), pa nekatere sodobnejše načine spremljanja plačilnega prometa.

Na področju priprave finančnih odločitev se počasi uveljavlja planiranje finančnih sredstev; v smislu decentralizacije odločanja in koncentracije kapitala, pa se je oblikovala tudi podoba finančnega odbora, ki bo obenem lahko izboljševal kvaliteto odločitev in pripomogel k uveljavljanju finančnega upravljanja.

S pomočjo takšnega finančnega iskanja v Aeru in v drugih delovnih organizacijah, bi lahko prišlo do ogenjčka tudi na makro nivoju, pri urejanju in spodbujanju financ s sistemskega vsejugoslovanskega vidika. To bi bil pritisk od spodaj, da bi se sprejemali bolj življenjski in z ekonomsko logiko utemeljeni zakoni, usmerjeni v vsakršni razvoj na področju financ, predvsem v uveljavitev finančnega trga. Da ne bomo slučajno ukinili »sivega trga«, ne da bi poiskali zanj zamenjavo (to le za primer, ki pa bi letos utegnil postati aktualna tema).

Poslovanje z novci

Pri nas v Aeru je finančna funkcija organizirana v predpisani obliki organiziranosti v Posebni finančni službi v okviru Delovne skupnosti skupnih služb. Finančna funkcija je ločena od računovodske in je organizirana na ravni sektorja. Posebna finančna služba opravlja svoje posle v imenu in za račun temeljnih organizacij, ki so jo ustanovile in v imenu ter za račun delovne organizacije, ko gre za skupne račune združenih sredstev. Da bi dosegle večji finančni potencial, posamezne temeljne organizacije deloma ali v celoti v okviru delovne organizacije združujejo naslednja sredstva:

- poslovna sredstva za razširjeno reprodukcijo oziroma za skupne investicije
- poslovna sredstva za zagotavljanje tekoče likvidnosti
- sredstva skupne porabe in
- sredstva rezerv.

Osnovne naloge Posebne finančne službe pa so:

- priprava predlogov finančnih projektov za razvojne programe in predlogov o temeljnih finančne politike
- načrtovanje, spremljanje, nadziranje in analiziranje tokov in struktur finančnih sredstev ter njihovih virov (to pomeni: stalno vzdrževanje in razvijanje finančnega informacijskega sistema)
- priskrba in plasma dolgoročnih in kratkoročnih finančnih sredstev ter v zvezi s tem preučevanje in urejanje odnosov s finančnim okoljem
- izvajanje vseh vrst plačilnega prometa za temeljne organizacije in delovno skupnost ter v zvezi s tem vodenje evidenc, kontrola in opravljanje plačilnega prometa z instrumenti za zavarovanje plačil ter vodenje ostalih potrebnih operativnih evidenc
- likvidacija finančne dokumentacije za temeljne organizacije in delovno skupnost
- vodenje analitičnih evidenc kupcev in dobaviteljev ter usklajevanje odnosov z njimi in
- urejanje medsebojnih finančnih razmerij pri kratkoročnem prelivanju finančnih sredstev znotraj delovne organizacije ter pri drugih namenskih združevanjih sredstev znotraj in zunaj naše delovne organizacije.

Posebna finančna služba je bila ustanovljena 1. januarja 1980 na osnovi samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo zaradi racionalnosti, ekonomičnosti in drugih skupnih interesov poslovanja, v smislu zagotovitve enotne finančne funkcije in s ciljem, da se izloči poslovna parcialnost in zagotovi uspešno doseganje v načrtih konkretiziranih ciljev. Posebno fi-

nančno službo sestavljajo naslednje enote:

- vodstvo posebne finančne službe in
- finančna operativa z:
 - oddelkom plačilnega prometa
 - oddelkom devizne operative
 - saldakonti kupcev in dobaviteljev

ter oddelkom likvidacije faktur, vodi in zastopa pa jo vodja Posebne finančne službe.

Poleg združenega finančnega upravljanja za temeljne organizacije, ki

so locirane v Celju in Šempetru, pa lahko govorimo še o posamičnem finančnem poslovanju in upravljanju v tozdu Tovarna celuloze in papirja Medvode, čeprav določene aktivnosti na področju razvijanja medsebojnega povezovanja finančne funkcije že potekajo.

Ko takole prikazujemo pomen in delovanje finančne funkcije nikakor s tem ne zmanjšujemo pomena drugih poslovnih funkcij. Nasprotno, koordinacija in sodelovanje sta nujnost. Da

pa še enkrat »napeljemo vodo na naš finančni mlin«, omenimo na tem mestu še kadrovsko funkcijo in permanentno izobraževanje delavcev o financah. Tako bomo postali še boljši »trgovci z novci«. Pa bodimo tudi veseli, če bomo naredili korak naprej. Saj, ko otrok enkrat shodi, dobi vesele in bi kar naprej tekal naokoli.

Aleš Žerovnik
in Srečko Gorenjak

POROČAMO O ...

Delo in še enkrat delo

Ob osmem marcu – Dnevu žena je že običaj, da na straneh našega časopisa namenimo nekaj prostora ženskam in njihovem razmišljanju o življenju in delu. Lani smo se pogovarjali o praznovanju tega dne in o njihovem odnosu do praznika. Tokrat pa smo zaprosili za besedo žene, ki v naši delovni organizaciji opravljajo odgovorna dela in naloge. Pogovarjali smo se o tem, kaj mislijo o položaju žensk v njihovih delovnih okoljih in o problemih, s katerimi se srečujejo v svojem življenju in pri delu. Tokrat smo »ujeli« samo štiri, čeprav smo načrtovali več razgovorov, časovna stiska, s katero se pri našem delu ne prestando srečujemo, pa nam je to onemogočila.

Milena BREZIGAR – vodja Poslovnoinformacijskega sektorja v Delovni skupnosti skupnih služb, dela v sektorju, ki je tipično ženski kolektiv. Tako se, poleg vsakdanjih strokovnih problemov v tem okolju, mnogokrat

srečujejo tudi s problemi družin, za katere še v večini primerov velja, da so ženske njihovo srce. Zato v delovnih okoljih še kako občutijo vsako bolezen otrok in seveda še druge težave, ki spremljajo razvoj in rast otrok.

Milena Brezigar pa nam je o svojem življenju in delu povedala:

– Usklajevati delo na delovnem mestu in obveznosti doma, je včasih zelo težko. Oboje mi zastavlja vrsto zahtevnih in odgovornih nalog, ki ena drugo izključujejo. Družba od ženske pričakuje aktivno delo na delovnem mestu, v samoupravnih organih, družbenopolitičnih organizacijah in krajevni skupnosti, njena prvobitna

funkcija pa je le družina. Če vse to še tako usklajujem, se vedno izide tako, da je prva služba, nato družina in dom in šele nato ostalo. Življenje je nasploh polno usklajevanja in kompromisov – ne le moje, tudi z drugimi je tako. V naši družini terja precej usklajevanja tudi možovo odgovorno delo, zaradi katerega je precej odsoten z doma in obveznosti, ki jih ima v družbeno-

političnih skupnostih. Doma so mi v veliko pomoč starši, ki mi pomagajo predvsem pri varstvu obeh otrok.

Seveda pa, ko razmišljam o sebi in o ženi v družbi in družini, ne morem mimo tega, da ne povem nekaj besed o svojem delovnem okolju. S tem, ko govorim o problemih nasploh, izhajam iz našega delovnega področja. Pri našem delu se ne prestando srečujemo z roki, ki morajo biti vedno izpolnjeni, ker to zahteva zakon, ne glede na to ali so ljudje tu ali jih ni. Glede na to, da smo mlad ženski kolektiv, se srečujemo z vsemi mogočimi problemi, od varstva in bolezni otrok, do obveznosti posameznikov do staršev. Vendar vse to ne sme vplivati na naše delo, ki mora biti vedno pravočasno končano. Te težave rešujemo z delom popoldan in ob sobotah ter nedeljah. Periodični obračuni pa se vrstijo – trimesečje za trimesečjem in enako velja za vsakoletne zaključne račune.

Drug problem pa vidim v tem, da kljub vsem prizadevanjem tozdi na nas gledajo kot neobdobje. Naše področje dela je poleg vsega navedenega izredno izpostavljeno spremembam zakonodaje, ki jih je potrebno sproti izvajati in razen tega o tem informirati kolektiv, ne glede na to, da prihajajo obrazložitve in utemeljitve posameznih predpisov dosti pozneje, kot je predviden pričetek izvajanja, a izvajati jih moramo sproti. Pri tem pa ne sme biti nobenih odstopanj, saj je kontrola SDK stalna. Skratka, dela, ki nam je naloženo, je vedno več, število delavcev oz. delavk je pa nespremenjeno.

Naše delo je zaradi svoje vsebine močno povezano tudi z družbenopolitičnim delom v naši delovni organizaciji. Zato moram obe področji ne prestando povezovati, saj delo v družbenopolitičnih organizacijah zahteva tudi posebne aktivnosti na področju mojega dela.

Janja ZAVRŠNIK – vodja splošnih poslov v tozdu Grafika je edina ženska med vodilnimi in vodstvenimi delavci tega tozda. Ob tem, da na teh delih še ni dolgo, se za razgovor sprva sploh ni mogla odločiti.

O svojem delu je povedala, da je pestro in zanimivo, saj obsega širok spekter dolžnosti, od strokovnega dela na področju samoupravljanja do vsega kar sodi k splošnim zadevam v tozdu.

Sama pa je o svojem življenju in delu povedala:

– Delo, ki ga opravljam, je precej zahtevno, saj obsega precej področij, ki jih je potrebno obvladati. Vendar se lahko pohvalim s tem, da znam izklopiti probleme iz službe takoj, ko odidem iz tovarne. Res pa je, da me otroka težko čakata, ko se precej pozno vračam domov. Če primerjam »žensko delo« v našem tozdu in družbi nasploh, z »moškim delom«, mislim, da je ženski na delu precej težje kot moškemu, saj še vedno velja tista stara resnica, da podpira tri vogale v hiši, medtem ko v službi zaradi svoje prirojene natančnosti in vestnosti pušča več moči kot moški. Pri napredovanju v službi je tudi tako, da se pri ženskah mnogo bolj pretehtavajo sposobnosti in možnosti (obveznosti do družine) kot pri moških, ki tako mnogo lažje in hitreje napredujejo. Sama opažam, da se v zadnjem času ženske mnogo bolj uveljavljajo, kot so se v preteklosti. Za tozdu Grafika velja, da je izobrazbena struktura žensk slabša od moške in da je verjetno to vzrok za omejene možnosti napredovanja. Tako doslej v tozdu ni nobene ženske, ki bi bila oddelkovodja v proizvodnji. Zelo težak pogoj dela za ženske v tozdu Grafika je brez dvoma nočno delo, ki pa ga verjetno zaradi narave dela še dolgo ne bo mogoče odpraviti. Svoje razmišljanje o življenju in delu žensk v našem tozdu in v družbi nasploh lahko strnem v misel, da ženska danes lahko doseže vse cilje, ki si jih zastavi, če je le dovolj vztrajna in da zaupa vase.

Ujeti za razgovor Bredo PLETERSKI, vodjo plansko analitske službe, je izredno težko. Razpeta je med sestanki, od sestankov kolegija do sestankov gasilskega društva. Če pa jo uspeš ustaviti, zavzdihne: »Daj mi že malo miru, da opravi svoje delo.

Prav prisilila sem jo, da mi je posvetila kratek čas v prenatrpanem delovniku.

Triindvajset let sooblikuješ poslovno politiko tovarne, ali si se kaj utrudila?

V tovarno sem prišla leta 1963. Takrat smo še bili združeni s Papirnico Vevče. Najprej sem bila finančni knjigovodja, nato pa sedem let raču-

novodja. To ni bilo prav najlepše obdobje, tudi v razvoju smo zaostajali. Bila sem precej izčrpana in leta 1971 sem raje prevzela delo v plansko analitski službi, kjer sem še sedaj. Takrat pa se je pričelo tudi svetlejšo obdobje razvoja tovarne.

Misliš, da kot žena, mati in delavka lahko prispevaš k razvoju tovarne toliko kot moški?

Gotovo. Ženske smo že po naravi vztrajnejše, natančnejše in tudi iznajdljivejše.

Pa vendar sicer si na vodstvenem delovnem mestu, nisi pa vodilni delavec.

Tudi v drugih papirnicah so vodilni delavci le moški. Papirna industrija je moška. Težka tehnologija. Težko si predstavljam, da bi bila ženska tehnični vodja. Tudi komercialni vodja bi bila težko. Poglej samo gozdarje, lesarje, misliš, da bi žensko poslušali. Delo zahteva trdo roko, te pa ženske nimamo.

Delo in opravljanje funkcij vzameta precej časa. Kaj si zanemarila?

Ničesar. Doma sem imela polno podporo pri svojem delovnem in političnem angažiranju. Prav tako tudi v tovarni. Lahko rečem, da sem srečna in zadovoljna, ker imam zanimivo in kreativno delo in tudi dobro sodelujem z vsemi sodelavci. Zasebno pa me razveseljuje vnučka.

Kaj ti pomeni praznik žena?

Žal je praznik žena le deklarativen. V resnici je izgubil svoj pomen. Vsak in vsaka žena ga proslavlja po svojem občutku.

Jelisaveta PODGORNIK – pomočnica glavnega direktorja za poslovno koordinacijo ter glavna in odgovorna urednica našega časopisa – je o ženski v naši družbi in svojem delu povedala:

Menim, da se ženska v naši družbi vedno bolj uveljavlja. To je najbolj razvidno iz podatkov o zaposlovanju žensk, ki govorijo o tem, da je odstotek rasti zaposlovanja žensk – predvsem v povojnem obdobju – naraščal hitreje kot celotna zaposlenost v Jugoslaviji.

Odstotek je seveda različen glede na raven razvitosti v ekonomski strukturi, v stopnji izobrazbe, pa tudi v demografskih razlikah. Ne glede na te možnosti menim, da se ženske želijo zaposliti, ter svoj položaj vse manj povezujejo z vlogo moža v družbi, temveč se želijo same uveljavljati s svojim delom.

Ženi zaposlenost ne daje le ekonomske samostojnosti, ampak je to tudi možnost za uresničevanje težnje, da se potrdi z delom in ustvarjalnostjo kot osebnost. Ženske se vse bolj zaposlujejo v različnih industrijskih vejah in se odločajo za poklice, kjer lahko vplivajo na vzpon delovnega okolja v znanstveno tehničen napredek, saj so to področja, katerih vzpon in razvoj je najbolj dinamičen. Zato razvoj v teh panogah vedno bolj ukinja delitev na ženska in moška dela. Kljub tem pozici-

tivnim kazalnikom pa je razporeditev ženske precej tradicionalna, tako da imajo predstave o ženskih in moških delovnih mestih očitno globlje ekonomske in sociološke vzroke in vzporedno posledice. Najvažnejše je vsekakor spodbujati pridobivanje najrazličnejših kvalifikacij žensk, kar je povezano s cilji gospodarskega in družbenega razvoja. To je posebej pomembno za mlajšo generacijo žensk, ker je to ena od pomembnih poti za odpravo razlik v delu in razmišljanju o konceptu v ženskem zaposlovanju »kot manj važnem«.

V naši ustavi je uzakonjena posebna zaščita žensk in izhaja iz posebne zaščite ženske v biološki reprodukciji prebivalstva. Vemo tudi, da je opredeljena posebna zaščita žensk v zvezi z materinstvom in zaščita pred težkim in za zdravje nevarnimi deli, nočnim delom itd.

Osebnostno menim, da dosedanja »zaščita« v nekem smislu karakterizira staro delitev dela in s tem pogled na žensko predvsem kot gospodinjico in mater. Zato se v zadnjem času večkrat ugotavlja, da ženske nasprotujejo uk-

repm, ki jih ščitijo zgolj kot spol, ne upoštevajo pa njihovih psihofizičnih sposobnosti, zaradi katerih pa ženske želijo uspeti.

Zaposlena žena je delno odsotna z doma. Ta delna odsotnost žene z doma povzroča preobrazbo tradicionalnih družinskih odnosov. Njena odsotnost, v veliki meri pa tudi denarni prispevek v družinski proračun, ugled in raven znanja, ki ga pridobiva s svojim delom izven doma – vse to nujno spreminja njen prejšnji položaj v družini. Odnose tako postavlja na bolj izenačene osnove.

Zaposlenost žene in njene nove dolžnosti zahtevajo novo obravnavanje tudi v odnosih do otrok, kar ni tako enostavno, saj je ta proces še vedno globok in vseobsežen, da bi za udeležence »novega« načina življenja potekal brez prelomov – nenazadnje bolečine.

Mnoge zaposlene žene pač doživljajo tak svoj položaj kot konflikten, poln napetosti. Kljub temu pa ocenjujem, da se vedno bolj povečuje delež obeh staršev pri vzgoji in skrbi za otroka. Čeprav tudi za mnoge to ostaja nerešen problem. Vendar opažam, da je pri mlajši generaciji bolj samoumevno, da se skrb za otroka deli. Veliko premalo pa naredimo za podružbljanje družine in s tem v zvezi ustrezne materialne osnove. Funkcija prehrane bi morala biti enako urejena za vse delavce in otroke v vrtcih in šolah (malice, kosila). Tudi različni servisi bi morali biti posejani bolj gosto, predvsem pa bi moralo biti vse to bolj dostopno tudi v materialnem smislu.

Sama menim, ne glede na spol (ženska – moški) in moj življenjski nazor in moto je, če se je potrebno potrjevati – se potrjujemo z delom. Sicer ljudje na splošno ne razmišljajo tako, iščejo različne možnosti za potrjevanje, največkrat pa dosežejo obratno. Glede na moj življenjski nazor pomeni, da je zame delo zelo pomembna kategorija, o kateri razmišljam v tem smislu, da dajem prednost temu, kako je delo opravljeno. V tem času razmišljanja se bom zelo težko spremenila. Priznavam svojo slabo lastnost, da sem pri tem preveč dosledna, včasih so tudi posledice takega ravnanja, vendar so v največji meri kratkoročne, saj vidim, če ocenjujem dolgoročno, da je cilj pravilno usmerjen. Mogoče kdaj prav zaradi tega kakršno delo ni tako hitro opravljeno. Naglici ne pripisujem vedno samo pozitivnih učinkov – prej obratno, ker se pri delu velikokrat rado zgodi, da se prenačimo in se moramo kasneje vrniti korak ali dva nazaj, da bi lahko začeli znova. Za eno in drugo sta bila potrebna energija in čas, pa še kaj drugega, kar je danes še tako dragoceno.

Če to svoje razmišljanje povzamem, potem se držim resnice, da za zahtevno delo potrebuješ veliko energije in časa, vendar ju, če se le da, ne izgubljaš za preuranjene in seveda tudi nepotrebne akcije. Pri svojem delu zasledujem takšno usmeritev in če pogledamo v preteklost, za moje delovno področje takšna odločitev ni bila tako napačna.

O svojem družinskem življenju pa bi povedala, da sem mati dveh otrok, ki sta skoraj odrasla. Vendar sem v letih, ko sta bila otroka manjša in potrebna nege ter vodenja, to morala reševati tako, da sem del svojega osebnega dohodka izločala za gospodinjstvo – osebo, ki me je delno nadomeščala v očeh otrok pri domačih funkcijah, ker sicer ne bi mogla opravljati tako odgovornega dela v tovarni. Popoldanski čas sem razporedila tako, da sem poskušala nadomestiti vse tisto, za kar

so bili otroci prikrajšani, ko me ni bilo doma. Ob tem sem marsikatero delo postorila v nočnih urah (to so bile predvsem službene obveznosti naslednjega dne). Danes je to nekoliko lažje, ker so otroci skoraj odrasli, kar pa ne pomeni, da imam več prostega časa. Vendar pa ne bi želela podrobneje omenjati obdobja, ko sem, zaradi smrti moža, otrokoma v njunem obdobju odraščanja poskušala biti oče in mati.

Po pričujočih razgovorih lahko sklenemo, da je življenje žensk danes, v tem času in prostoru, kljub proklamiranim resnicam o enakopravnosti, v veliki meri prepleteno z obveznostmi na delovnem mestu in v družini, ki žensko bolj obremenjujejo od njenega moškega partnerja in ji ožijo krog možnosti za uveljavljanje v delovnem okolju in družbi.

Dora Rovere
in Karmen Dovč

Stalna razstava o letih povojne obnove

Šestega februarja so v celjskem Muzeju revolucije odprli zanimivo razstavo – CELJE V OBNOVI IN IZGRADNJI OD 1945–1950.

Tovrstna predstavitev določenega obdobja je prva v Sloveniji, prikazuje pa povojno graditev Celja in okolice. Gre za prvi del naloge, ki jo želijo uresničiti delavci celjskega muzeja v prihodnjih štirih letih, ko naj bi zaokrožili predstavitev razvoja Celja, predvidoma do leta 1980.

Eno od vodil, ki so mu pripravljalci razstave sledili, je bilo življenje in standard človeka v tem času. Začetek uresničevanja naloge, ki so si jo zastavili kustusi Muzeja revolucije, je bil težak, saj so precej tipačje vstopali v ta že zelo neraziskan čas. Presenetljivo malo je ohranjenega gradiva, ki bi pričalo o tedanjem gospodarskem, političnem in kulturnem dogajanju oz. standardu Celjanov.

Težava je v tem, da je nekaj dokumentov res izginilo v poplavi leta 1954, da so nekateri dokumenti iz tega obdobja še vedno nedostopni, marsikaj pa so zaradi neznanja zavrgli ljudje sami. S tem področjem muzejskih raziskav so bili doslej premalo seznanjeni in premalo se zavedajo, da je pomembno za kasnejše rodove zanimivo sleherni zgodovinski obdobje, ne le tisto, ki je časovno zelo oddaljeno.

Kljub temu so prizadevanja muzejskih sodelavcev, da bi temeljiteje osvetlili obdobje po letu 1945, med celjskimi delovnimi organizacijami vzbudila precejšen odmev. Med temi organizacijami je poleg Zlatarne, Ema,

Metke, Izletnika, Slovenskega ljudskega gledališča Celje, Knjižnice Edvarda Kardelja in seveda Zgodovinskega arhiva tudi naša – Aero. Zato bo ogled razstave še toliko zanimivejši. Gradivo za razstavo, ki obsega prve izdelke tedanjih tovarn, plakate in različno literaturo, so razstavo dopolnili še z dokumenti in listinami nekaterih osrednjih institucij, marsikaj pa so prispevali tudi občani, ki so jih ponekod k temu spodbudili prizadevni šolski zgodovinski krožki, kjer so pripravljali celo svoje razstave gradiva iz tistih dni.

Kustusi Muzeja revolucije Celje se zavedajo, da določenih gradiv, ki bi bila zelo zanimiva, pa jih ni bilo moč najti, v razstavnem konceptu ni (npr. rast in razvoj proizvodnje). Celje je bilo v tistem času tretje slovensko mesto po gospodarski moči, zato bi bili vsi ti podatki zelo zanimivi.

Zanimivo je še to, da je iskanje gradiva za razstavo v marsikateri delovni organizaciji privedlo za to odgovorne delavce do razmišljanja o nepravilnem odnosu delovnih organizacij in posameznikov do lastne preteklosti. Zato je razstava urejana tako, da jo bodo, če bodo prišli do novih razstavnih eksponatov, še vedno dopolnjevali.

Z gradivi iz arhivov družbenopolitičnih organizacij niso imeli večjih težav, saj so shranjena v Ljubljani. Res pa je, da nekatera od teh gradiv še niso dostopna.

Vsekakor je razstava o povojni graditvi Celja velika in pomembna kulturna prireditve, hkrati pa tudi mikaven izziv vsem, ki so v tej graditvi sodelovali, da pomagajo ta čas čim bolj verodostojno predstaviti.

Dora Rovere

Naš rajonski miličnik

Kako je pri nas s samozaščitnim ravnanjem? Ali smo dovolj osveščeni in resni, da živimo in delamo v naših delovnih okoljih, tako da varujemo družbeno in svoje premoženje? Vse to nas je zanimalo, ko smo za razgovor poprosili tovariša Borisa DOLNIČARJA, vodjo varnostnega okoliša Dolgo polje, v katerem sta tudi naša tozda Grafika in Kemija Celje.

Seveda nas je najprej zanimalo, kaj vse obsega delo v posameznih varnostnih okoliših. V največji meri sodelujejo s komiteji za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v delovnih organizacijah. Tam, kjer nimajo organiziranega varovanja objektov prek varnosti, občasno nadzirajo objekte, medtem ko imajo v DO Varnost tovrstno kontrolo organizirano sami. Občasno, če nastanejo kakšne težave, morajo v delovnih organizacijah tudi kakšno stvar preveriti. V naših tozidih v glavnem večjih prekrškov ni. Največji problem so tatvine na delovnih mestih, na škodo zasebnega premoženja. To so vlomi v omarice, kraja koles, delov koles in podobno. Seveda se pojavljajo tudi tatvine na škodo delovne organizacije. Tu gre predvsem za odpadne materiale. Zato tovariš Dolničar predlaga, da na delo nosimo čim manj denarja in na sploh zavarujemo svoje premoženje (zaklepanje omaric in koles).

Ko smo ga povprašali, če med letom iz naše delovne organizacije prejmejo veliko ovadb, je povedal, da jih skoraj ni, zgodi pa se, da včasih prejmejo kakšno anonimno pismo. Ob učinkovitejšem delovanju samoupravnih delavskih kontrol bi verjetno hitro in učinkovito opravili z nepravilnostmi, ki večkrat ostanejo skrite. Povedal je še, da je dolžnost vsakega občana, da Postajam milice prijavi tatvine in podobna kazniva dejanja. Pogosto se namreč dogaja, da zaradi lažne solidarnosti manjših tatvin, pa naj se zgodijo v delovni organizaciji ali doma, sploh ne prijavljamo, to pa tatičem ali tatovom daje spodbudo, da poizkušajo še naslednjič. Lažna solidarnost je vzrok tudi za neraziskane primere v delovnih organizacijah.

Povedal je še, da še vedno opažajo, da v delovno organizacijo prinašamo oz. dovažamo alkoholne pijače. Pri njihovem delu in pri delu varnostnikov, ki varujejo Aeroovo premoženje, ni prav, da kljub njihovim opozorilom na različne nepravilnosti za to odgovorni ljudje sploh ne ukrepajo. Zavarovanje objektov imamo urejeno v mejah normale tako, da pri tem ni bilo večjih problemov. Na področju splošne ljudske obrambe dobro sodelujemo

pri različnih vajah in usposabljanjih za ravnanje z orožjem. Obveščeni so tudi o nesrečah pri delu, ki se večkrat zgodijo tudi zato, ker delavci pri delu ne uporabljajo predvidenih zaščitnih sredstev.

Tovariš Dolničar je pred koncem našega razgovora omenil, da tudi

doma samozaščitno ravnanje ni odveč, saj beležijo kar precejšnje število vlomov v stanovanja in stanovanjske hiše.

Naš rajonski miličnik, kot mu po domače pravimo, nam je povedal precej zanimivosti, mar ne?

– DR –

Naši pripravniki

JANEZ ZUPANČIČ

Lani septembra se je v naši tovarni zaposlilo pet pripravnikov. Eden izmed njih Janez Zupančič, mi je povedal nekaj več o svojem delu ter počutju v naši tovarni.

Katero šolo usmerjenega izobraževanja si končal?

– Septembra 1986 sem končal Srednjo šolo tehničnih strok Litostroj v Ljubljani – smer oblikovalec kovin. Ker sem bil štipendist Tovarne celuloze in papirja v Medvodah, sedaj kot pripravnik nabiram prepotrebne praktične izkušnje, ki jih je v šoli vse premalo. V šoli smo imeli dvakrat tedensko praktični pouk. V litostrojski šoli imajo svoje delavnice, vendar smo se kljub temu naučili zelo malo.

Kako se počutiš v tovarni, ali si z delom, ki ga opravljaš, zadovoljen?

– Ker sem domačin, doma iz Preske, mi tudi bližina delovnega mesta ustreza. Delam v vzdrževanju v kovinarski delavnici. Sedaj sodelujem tudi pri rekonstrukciji, kar mi je še posebno všeč, saj upam, da se bom marsikaj koristnega naučil. Zaradi rekonstrukcije delam v tovarni vsak dan po dvanajst ur, v glavnem opravljam ključavničarska dela. V teh šestih mesecih pripravništva bi si rad pridobil toliko izkušenj, da bom sposoben za samostojno delo.

Odnosi med sodelavci so dobri, če koga kaj vprašam, mi rad pomaga. Tudi predpostavljeni ne delajo razlik med mano in delavci, ki so v tovarni že več let.

Kaj pa osebni dohodek?

– Osebni dohodek pripravnika ni najboljši, saj se računa povprečje iz preteklega leta. Ker pa dinar tako hitro pada, so vzporedno s tem nizki tudi naši osebni dohodki.

Pripravnik bom še do 1. marca, po uspešno opravljenem pripravniškem izpitu pa upam, da se bom lahko redno zaposlil v tovarni, saj sem bil štipendist, pa tudi obljubili so mi, da z redno zaposlitvijo ne bo težav.

Cveta Robas

Janez Zupančič v delavnici.

Delo združenih narodov za dobrobit žena

Pred ustanovitvijo Združenih narodov so se z vprašanjem enakopravnosti žena ukvarjale mnoge mednarodne organizacije, med njimi sta bili dve najaktivnejši:

- Inter-ameriška komisija za ženske pri Organizaciji ameriških držav, ki je pričela delovati leta 1930 in dosegla precejšnje uspehe vse do današnjih dni.

- Liga narodov, ki je v letu 1935 posvetila vprašanju položaja žensk veliko pozornosti ter sklenila, da se izde- la študija o pravnem položaju žensk, na osnovi katere bi lahko začeli postopno odpravljati neenakopravnost žena. Aktivnosti lige na tem področju pa so bile prekinjene s pričetkom II. svetovne vojne.

Več pozornosti in aktivnosti za izboljšanje položaja žensk v svetu je namenila Organizacija združenih narodov, ki je svoja stališča opredelila v Deklaraciji OZN s poudarkom »da se bodo Združeni narodi borili za uresničitev osnovnih človekovih pravic, za enakopravnost moških in žena ter vseh držav, tako velikih, kot malih« (uvodni del Deklaracije).

S to temeljno opredelitvijo so Združeni narodi pooblastili Ekonomski in socialni svet, da prevzame odgovornost za izboljšanje stanja in zagotovitev »splošnega in osebnega spoštovanja človekovih pravic ne glede na raso, spol, jezik in religijo«.

Omenjeni svet je 21. junija leta 1946 ustanovil posebno komisijo za vprašanja družbenega položaja žensk. Danes šteje komisija 32 članov in je strokovni organ Ekonomskega in socialnega sveta. Osnovna naloga komisije je izdelava priporočil ter izdelava poročil o uresničevanju pravic žena na političnem, ekonomskem, socialnem in prosvetnem področju ter skrb za reševanje interventnih vprašanj glede pravic žena na različnih območjih sveta.

V komisiji je:

- 8 članov iz afriških držav,
- 6 članov iz azijskih držav,
- 6 članov iz latinskoameriških držav,
- 4 člani iz evropskih socialističnih držav,
- 8 članov iz zahodnoevropskih držav.

Komisija je izdelala vrsto konvencij o pravicah žena, ki jih je sprejela tudi Generalna skupščina OZN.

Leta 1952 je bila sprejeta KONVENCIJA O POLITIČNIH PRAVI-

CAH ŽENA – to je prvi svetovni dogovor o izenačitvi moških in ženskih pravic. Konvencijo je podpisalo 94 držav, ratificiralo oz. pristopilo k njej pa še 90 držav. S to konvencijo so določena tri osnovna načela:

- ženske imajo pravico, da glasujejo na vseh volitvah pod enakimi pogoji kot moški,

- ženske imajo pravico biti izvoljene v vsa voljena telesa pod enakimi pogoji kot moški,

- ženske imajo pravico, da opravljajo vse javne funkcije pod enakimi pogoji kot moški.

Vsaka država ima svoje zakone o državljanstvu, toda mnoge so v preteklosti v teh zakonih diskriminirale ženske, še posebej v primerih sklepanja zakonov oz. ločitvah s tujci, ko so ženske v teh primerih izgubile državljanstvo. Zato je Generalna skupščina na predlog komisije leta 1957 sprejela KONVENCIJO O DRŽAVLJANSTVU POROČENIH ŽENA, ki izpostavlja:

- da sklenitev zakona, kakor tudi ločitev med državljanom ene države s tujcem ali sprememba državljanstva moža, ne more avtomatsko vplivati na državljanstvo soproge,

- soproga lahko spremeni svoje državljanstvo, lahko pa tudi obdrži svoje prvotno državljanstvo,

- tuja državljanica, ki se poroči z nekim državljanom, lahko pridobi državljanstvo moža, če to želi.

To konvencijo je podpisalo 62 držav, ratificiralo pa 54.

Leta 1962 je bila sprejeta KONVENCIJA O SOGLASJU ZA SKLE-

NITEV ZAKONA – POROKE, MINIMALNI DOBI ZA SKLENITEV ZAKONA TER REGISTRACIJO ZAKONA.

Konvencija izpostavlja naslednje standarde:

- noben zakon ni mogoče skleniti brez popolne in svobodne odločitve obeh strani, javno izražene oz. objavljene v prisotnosti organa, ki je pristojen za sklepanje zakonov pred pričami,

- ni potrebno, da sta obe strani (moški ali ženska) prisotni ob sklepanju zakona, v primeru, da pristojni organ razpolaga s soglasjem odsotne strani,

- zagotoviti je potrebno minimalno dobo pred dokončno sklenitvijo zakona, razen v izrednih okoliščinah, ko to pristojni organ odobri,

- vsi zakoni se morajo vpisati v uradni register.

Konvencijo je podpisalo 39 držav, ratificiralo 32.

Na področju državljanskih pravic se komisija ukvarja z vprašanji imovinskih pravic žena v zakonu in po ločitvi, zakonodajo o pravicah delavk, pravici počitka, materialni varnosti v starosti, pravicah v primeru bolezni oz. nesposobnosti za delo, zakonodajo o dedovanju, pravicah in dolžnostih roditeljev, odpravi diskriminacije otrok, ki se rodijo izven zakonske skupnosti, statusu neporočenih žena, o domicilu poročenih žena, planiranju družine, itd.

Leta 1967 je komisija izdelala DEKLARACIJO O UKINITVI DISKRIMINACIJE ŽENA NA PRAVNEM, EKONOMSKEM IN SOCIALNEM PODROČJU, ki je bila sprejeta v Generalni skupščini leta 1979, s pričetkom uresničevanja določil šele leta 1981. Deklaracijo je podpisalo 90 držav, ratificiralo pa 56.

Ta deklaracija pomeni novo poglavje v dolgi borbi za enakopravnost in integracijo žensk v razvojni proces.

Komisija Združenih narodov za vprašanja družbenega položaja žensk vseskozi sodeluje s specializiranimi organizacijami in agencijami OZN; s svojo aktivnostjo je dosegla sprejem vrste konvencij, deklaracij in priporočil, ki so pomembne za uresničevanje enakopravnega položaja žena:

- konvencija proti diskriminaciji v izobraževanju (UNESCO, 1962),

- konvencija o enakem nagrajevanju delavcev in delavk za enako delo (Mednarodna organizacija za delo – ILO, 1951),

- priporočilo za zaposlovanje žensk, ki imajo obveznosti do družine (ILO, 1965),

- konvencija o enakih možnostih in enakem položaju delavcev in delavk (ILO, 1981),

– zagotovili so razpravo pod posebno točko na svetovni konferenci o agrarni reformi na temo: žena v agrarni reformi in v razvoju vasi (FAO, 1979).

Delo komisije temelji tudi na vprašanih varstva žena in otrok v izrednih situacijah ter v oboroženih spopadih (Deklaracija sprejeta na Generalni skupščini leta 1982). Leta 1982 je bila sprejeta tudi Deklaracija o vlogi ženske v borbi za mir in sodelovanje med narodi.

Veliko sprememb in dosežkov pri uresničevanju pravic žensk je bilo doseženih v Dekadi, ki je bila posvečena ženskam in ki se je sklenila leta 1985 s svetovno konferenco žensk v Nairobiju (Kenija). Na konferenci je bila sprejeta tudi strategija aktivnosti komisije do leta 2000. Omenjena dekada ZN je potekala pod geslom: enakopravnost – razvoj – mir.

Čeprav se mnogo žena ne zaveda vloge delovanja Združenih narodov

ter neposredno ne občuti aktivnosti komisije za vprašanja družbenega položaja žena, njihovo delo vpliva na naše življenje.

Komisija je usmerila svoja prizadevanja v leto 2000 s ciljem, da se ustvari pravičnejša družba, v kateri ne bodo dostojanstvo, možnosti in moč – monopol samo enega, t. i. »močnejšega« spolal

Anita Žoher

Mednarodni dan borbe za odpravo rasne diskriminacije – 21. marec

Generalna skupščina Organizacije združenih narodov je 20. novembra 1963. leta soglasno sprejela deklaracijo ZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije ter s tem znova potrdila načela, ki jih vsebujeta že ustanovna listina Združenih narodov in splošna deklaracija o človekovih pravicah – da so vsi ljudje enaki po dostojanstvu in pravicah.

Ugotovitev, da diskriminacija zaradi vere, barve polti ali nacionalnega izvora v nekaterih državah sveta še vedno vzbuja resno zaskrbljenost, potrjuje nujnost, da se ta diskriminacija čimprej odpravi, v kakršnikoli obliki in kjerkoli se pojavlja ter da se zato sprejmejo državni in mednarodni ukrepi.

Zato je bil 21. marec razglašen za dan boja zoper vse oblike razne disk-

riminacije, v spomin na krvave Sharperwillske dogodke (leta 1960). V teh dogodkih se je prvič pokazalo, kako bela manjšina v Južnoafriški republiki (JAR) obračunava s črnim prebival-

stvom. Takrat je pod streli padlo 69 nedolžnih ljudi, ki so se zbrali, da bi izrazili nezadovoljstvo s sistemom apartheida, ki je najbolj groba in kruta oblika rasne diskriminacije.

Kaj vemo o kavi?

Ob različnih priložnostih, gotovo pa ob zaključku kosila, mnogo ljudi običajno popije kavo.

Z razvojem tehnologije nam tržišče danes ponuja kavo pripravljeno na nekaj osnovnih načinov. Najprej je tu seveda, t. i. turška, pa ekspresna kava – ki so jo do popolnosti razvili naši sosedi Italijani. Le-ta je zaradi dobrega okusa in enostavne priprave razširjena skoraj po vsem svetu. Ne smemo pozabiti tudi na t. i. nemški način – filter kavo, ki je skoraj tako razširjena po svetu kot ekspresna kava. Omeni-

mo še kavo, ki jo posebej radi pripravljajo Američani. Prvi način je podoben nemškemu, drugi pa je t. i. instant kava (v obliki prahu ali granulotov) s kofeinom ali pa brez njega, ki se stalno ogreva v posebnih avtomatih, tako da jo lahko Američani pijejo toplo vsak dan (seveda gre le za vprašanje, ali so avtomati pri roki, sicer pa vemo, da so skoraj na vsakem vogalu).

Če pogledamo zgodovino tega dišečega in omamnega naravnega sadeža, ki je osvojil svet, ugotovimo, da je domovina kave Etiopija, oz. točneje pokrajina Kaffa. Kavovec (drevo) je bil v začetku 16. stoletja prenešen na arabski polotok, od tod pa se je začela zgodovinska pot kave po svetu. Španci,

Portugalci, Francozi in Nizozemci so jo prenesli na druga področja, kjer so tudi pričeli vzgajati kavovce.

Najboljša vrsta kave raste na kavovcu z imenom arabica in uspeva na plantažah na nadmorski višini od 600 do 1200 metrov. Največji proizvajalci kave so danes Brazilija, afriške in srednjeameriške države, gojijo jo v Aziji in Oceaniji.

Posamezne vrste kave torej rastejo na različnih področjih in na tej osnovi ločimo tudi nekaj podvrst:

Južna Amerika:

- v Braziliji: santos, minas, campinas, bahija,
- v Kolumbiji: bogota, manizales, medelin,

– v Venezueli: karakas, maracaibo, merida.

Srednja Amerika:

– v Meksiku: orizaba.

Manj znane vrste pa so iz Kostarike, Nikaragve in Salvadorja.

Afrika:

– v Liberiji: robusta, kongo, kenija.

Azija: robusta, pandong s Sumatre, menado s Celebesa, moka iz Jemena, misore iz Indije in manila s Filipinov.

Plodovi kavovca se v glavnem predelujejo na dva načina: suhi in mokri način.

Pomembno je, da se ovoj zmehta, da se izluščijo kavina zrna, ki se nato suše, da se očisti ovoj-opna in da se kava nato zloži in na koncu prebere. Takšna kava – to je surova kava – se nato prodaja. Pražijo oz. predelujejo (meljejo, predelajo v instant kavo) jo šele veletrgovci ali pa kupci sami.

Zgodovina kave v naših krajih se je pričela že pred več stoletji. Prvi in tudi najbolj znani »pivci« kave so bili Turki. Osmansko cesarstvo je k nam prineslo tudi kavo. Pitje kave (kahve) se je pričelo v Bosni v 16. stoletju, kjer so se odprle tudi prve kavarne v Evropi. Prvo kavarno so odprli leta 1590 v Sarajevu, v Parizu leta 1671, na Dunaju

pa šele leta 1683. Za Sarajevom pa so se kavarne pri nas odpirale takole: leta 1598 v Mostarju, leta 1600 v Foči in leta 1617 v Banja Luki.

Takšna zgodovina oz. tradicija pravljanja kave pri nas (posebno v Bosni) je že pripeljala skoraj v popolnost, kajti kava ni bila navaden napitek in obstajal je pravi obred uživanja – pitja kave in načina priprave, ki je bil v čast vsakemu gostitelju.

Ob kavi so se odvijali prijateljski pogovori, politični sestanki, pa tudi mnogo drugih dogodkov je bilo povezanih s kavo. H kavi se je ponudil tudi zelo priljubljeni ratluk (rahat lokum – orientalska slaščica iz kuhanega škroba s sladkorjem in raznimi dišavami) in kakovosten tobak, ki se je kadil iz nargile (t. i. vodna pipa). Ime izhaja iz vrste indijskega oreha, iz katerega lupine so izdelovali prve »naprave« za kajenje s hladnim – vodnim filtrom.

Obred priprave kave se je pričel šele s prihodom gosta v hišo. Pred gostom se je v dnevni sobi pričela na ognjišču pražiti do lepe rjave barve. Tako pražena kava se je drobila v posebnih posodah imenovanih dibek – v fini prah.

V drugi posodi – kahveni ibrik (vrč v obliki bokala), ki je bila v bogatih hišah celo srebrna ali zlata, lahko pa tudi iz bakra ali medenine, z ozkim grlom in kopastim pokrovčkom, ročko in kljunastim izlivom, pa je vrela voda.

V pogreto džezvo (posodo z ozkim grlom, ki se proti dnu hitro širi) se je dala zmleta kava, ter se tako pogreta prelila z vrelo vodo iz ibrika (od tod izvira tudi rek, da se kava peče). Nato se je džezvica položila nazaj na ogenj, dokler ni kava zavrela. Da pa bi kavna usedlina »padla« na dno, se je dodalo nekaj kapljic hladne vode. Ko se je usedlina »usedla«, se je kava nalivala v fildžane (perzijsko ime za skodelico brez ročaja).

Ob točenju v skodelice je imel spodnji, razširjeni del džezve vlogo filtra, kajti kavna usedlina se je zadrževala v tistem delu.

Kavo so postregli grenko, sladkor v kockah ali kandirani sladkor ali rahat lokum pa so ponudili posebej. V revnejših hišah se je kava osladila z medom (že v vodi v ibriku), kajti tedaj je bil med cenejši od sladkorja.

Ne vedoč za to, so tudi Dunajčani v začetku sladkali kavo z medom v prvi kavarni na Dunaju. M. K.

ZANIMIVOSTI OD DRUGOD

18. Kongres mednarodnega združenja zgodovinarjev papirništva

KÖBENHAVN, 11.–14. AVGUST
1986

V Zgodovinskem časopisu XXII (1968) je dr. Jože Šorn poročal o svoji udeležbi na 7. kongresu IPH v Oxfordu v Angliji. Kongresa se je udeležil na organizatorjevo povabilo. Dr. Šorn

je bil od takrat pa do smrti član tega združenja. V Jugoslaviji sta trenutno samo dva člana tega združenja, 92-letni dr. Vladimir Aleksander Mošin iz Skopja, ki je svetovno znan strokovnjak za vodne znake v papirju, in avtor tega prispevka, seveda s podporo DO AERO, TOZD tovarna celuloze in papirja Medvode, v kateri sem zaposlen. Tovarna mi je tudi omogočila, da sem se delno udeležil kongresa v Københavnu, za namenom, da se seznanim s strokovnjaki za posamezna področja v zgodovini papirništva ter da pridem v stik z lastniki specialnih knjižnic o zgodovini papirništva, poleg tega pa da se že »v živo« seznanim s svetovnim nivojem raziskav zgodovine papirništva. Tovarna ima v načrtu izdelavo monografije ob 200-letnici nastanka papirnice in 100-letnici proizvodnje celuloze v Goričanah.

Zgodovina papirništva je precej mlada veja kulturne zgodovine, zato je prav, da bralce seznanimo z razvojem tega združenja. Ker Zgodovinskega časopisa iz leta 1968 pač nimajo vsi bralci na razpolago, povzemimo kar dr. Šornov historiat tega združenja: »Že leta 1939 sta francoski strokovnjak za zgodovino papirja Henri Alibaux in vodja oddelka za zgodovino

papirja v Mainzu Alfred Schulte, nameravala sklicati v Ženevi mednarodni sestanek vseh, ki se ukvarjajo z zgodovino papirja. Tega leta je namreč preteklo 100 let, odkar se je rodil svetovno znani raziskovalec vodnih znakov Charles Moise Briquet. Pričetek druge svetovne vojne pa je preprečil ta sestanek.

Misel na takšno mednarodno zborovanje pa ni zamrla. Leta 1955 je pokojni italijanski raziskovalec A. F. Gasparinetti objavil članek, ki je spodbujal k ustvaritvi mednarodnega društva te vrste kulturnih zgodovinarjev. Na ponovne spodbude je povabila ustanova, ki se ukvarja z zgodovino papirja v Mainzu (Forschungsinstitut für Papiergeschichte), specialiste za zgodovino papirja šele leta 1959 v Bambergu na prvo zborovanje. Na tem kongresu so sklenili ustanoviti IPH. Iz majhnega števila »bamberških utemeljiteljev« so ustanovili svet, ki je potem organiziral vrsto nadaljnjih zborovanj; drugo leta 1960 v Mainzu, tretje leta 1961 v Oegstgeestu pri Leidnu (Holandija), četrto leta 1962 v Lindauu (ZR Nemčija) in na gradu Hofen (Avstrija), peto leto 1963 v Ambertu (Francija). Tu so sklenili, da bodo zborovanja vsako drugo leto.

Naslednje zborovanje (šesto) je bilo leta 1965 v Španiji (Capellades – muzej), leta 1967 pa v Oxfordu. Tega kongresa se je udeležilo okoli 55 zborovalcev.

Leta 1969 je potekal kongres v Amalfiju v Italiji. Tudi tega kongresa se je udeležil dr. Šorn, potem pa najbrž nobenega več. Naslednji kongres je bil v Grenoblu leta 1970, 11. kongres pa leta 1972 v Arnheimu na Holandskem. Tega kongresa pa se je udeležil dr. Mošin. V Münchnu je leta 1974 potekal 12. kongres v Nemškem muzeju, kamor so prestavili zbirke in knjižnico propadle Forschungstelle Papiergeschichte iz Mainza. Naslednji kongres je bil v Fabrianu v Italiji leta 1976. Fabriano je znan po tem, da tam izdelujejo papir že od leta 1283 brez prekinitve. V Manchestru je potekal 14. kongres leta 1978, 15. kongres pa leta 1980 v Baslu ob otvoritvi papirnice – muzeja. Leta 1982 je bil kongres preko luže, v Bostonu, leta 1984 pa v Hagnu (ZR Nemčija) 17. kongres. V letu 1986 je bil v Københavnu 18. kongres. Sedaj pa nekaj o samem kongresu. Potekal je v kongresnem centru Kolekolle, 16 km iz Københavna. Prvega dneva kongresa se nisem udeležil. Na programu je bila svečana otvoritev kongresa, takoj za tem pa že strokovni prispevek predsednika IPH Richarda Hillsa o zgodovini uvedbe papirnega stroja v proizvodnjo papirja. Sledil je prispevek o raziskavi zgodovine Fourstonske papirnice na severo-vzhodu Anglije, ki je bila osnovana leta 1763 (v tem letu so na Kranjskem obratovala tri papirnice: žužemberška, radeška in loška). Elaine Koretsky iz ZDA je podala poročilo o sedanjem stanju v ročni izdelavi papirja na Kitajskem in v Tibetu. Dva meseca je namreč prebila na ekspediciji v teh deželah.

Drugi dan kongresa pa sem že v »živo« prisostvoval kongresnim predavanjem: o tehnologiji beljenja nekoč, o heraldičnih znakih, ki so jih uporabljali papirničarji za vodne znake v Švici (H. Kälín), Peter Tschudin iz muzeja papirništva v Baslu (obnovljena nekdanja papirnica za ročno izdelavo papirja) pa je podal načrt računalniške obdelave vodnih znakov, s katero so že pričeli obdelovati vodne znake v njegovi ustanovi. Popoldne smo si ogledali kraljevo knjižnico (stara je preko 300 let) in državni arhiv v Københavnu. V državnem arhivu se ukvarjajo tudi z raziskavo vodnih znakov in ena izmed avtoric knjige o vodnih znakih na Danskem (obdobje 1570–1695) Ebba Waaben je arhivarka v tem arhivu. Druga avtorica je letos umrla Birte Rottensten, papirniški tehnolog v šoli za konzervacijo kraljeve akademije umetnosti na Danskem.

Povabili so nas na slavnostno predstavitev te knjige v šoli za konzervacijo. Predstavitve so se udeležili poleg udeležencev kongresa tudi predstavniki javnega življenja, tako da je bilo to velik dogodek za šolo za konzervacijo in državni arhiv.

Ogledali smo si še dolino mlinov. Mlini so bili postavljeni ob potoku, ki teče iz jezera Fure v morje nad Københavnom. Ob tem potoku je bilo včasih 9 različnih obratov, med drugim 5 papirnic, od katerih je obratovala ena v obdobju 1643 do 1899. Sedaj ob tem potoku ne deluje noben obrat več in jih imajo v glavnem kot tehnične spomenike.

Tretji dan kongresa je vodja šole za konzervacijo poročal o delu te ustanove in pogojih, v katerih hranijo arhivski material na Danskem. Danka Anne Richel je podala krasen prispevek z diapozitivi o obisku zadnje izdelovalke ročnega papirja v okolici Bangkoka. Papirničarka je stara 75 let in nima naslednika, tako da bo ta obrt tudi na Tajskem propadla. Henk Voorn je podal referat o ovojnih papirjih, ki je njegova specialnost. Wiso Weiss iz Vzhodne Nemčije se ni mogel udeležiti kongresa, tako da so njegov prispevek o uživanju papirja (zakaj ljudje jedo papir) prebrali. Anne Vilsboll je podala umetniški pogled na papir in posebej na vrste papirja, ki ga umetniki uporabljajo za umetniško izražanje. Mimogrede naj omenim, da so izdelovalci ročnega papirja in umetniki ustanovili letos svoje združenje (IAPMA-International Association of Paper Makers and Artist). Zanimivo je bilo tudi predavanje o izdelovalcih papirja na najbolj primitiven način v Tibetu, ki je bil bogato prikazan z diapozitivi.

Naslednja dva dneva je sledil ogled papirno predelovalne tovarne enega izmed najbolj agilnih članov IPH G. T. Mandla, ki ima poleg te tovarne v Otterupu še eno papirnico v Švici (Net-

stal) in eno v Angliji. Poleg te so si člani ogledali še papirnici v Dalumu in Silkeborgu. Na žalost pa se teh ogledov nisem mogel udeležiti, ker sem se moral vrniti domov.

Organizacija 18. kongresa v Københavnu je bila odlična. Za to gre zahvala Mogensu Kochu iz šole za konzervacijo, ki je organizirala celoten kongres. Gradivo kongresa je vsak udeleženec dobil pred kongresom vezano v knjigo. Moram povedati še to, da sem pričakoval, da bom kot nov član združenja nekje v zadnji vrsti opazoval, kako se odvija kongres, pa so me kot edinega Jugoslavana, ki se je po dolgem času (po 14 letih) udeležil kongresa IPH, hitro odkrili (vseh udeležencev je bilo okoli 40). Vsi so se zanimali, kako je z raziskavami s tega področja v Jugoslaviji, ali je predviden kakšen projekt raziskave zgodovine papirništva ali s področja filigranografije (veda o vodnih znakih). Zanimali so se za dr. Mošina, saj ga nekateri člani združenja tudi osebno poznajo. Pokazal sem jim svojo raziskavo loške papirnice, ki je bila objavljena v Loških razgledih za leto 1985. Izredno podporo so dali člani združenja raziskovalki vodnih znakov na Poljskem Jadvig Siniarski-Caplicki, saj so vsi zainteresirani, da je prispevek k raziskovanju zgodovine papirništva razporejen res internacionalno. Tudi meni so obljubili vso pomoč, tako pri zbiranju literature, kot tudi strokovno pomoč pri delu na raziskavi slovenskih papirnic.

Lahko rečem, da se je pričelo premikati tudi pri nas. Tovarna celuloze in papirja Medvode že dalj časa podpira raziskovanje svoje zgodovine in ureja svoj stari arhiv, ravno tako se je za svojo zgodovino pričela zanimati ra-

deška papirnica, ki ima sedaj precej dobro osvetljen svoj začetek (okoli 1725). Vevška papirnica, ki je od vsega začetka strojna papirnica (prva na Slovenskem – leta 1843), pa ima o svoji zgodovini popisanih že okoli 700 strani (v treh knjigah), nekaj malega pa imajo o svoji zgodovini napisane tudi nekatere druge slovenske papirnice.

Darko Cafuta
(zgodovinski časopis 4/86)

Ali ob gate ali iz sindikata

Žarko Papić, generalni direktor zveznega zavoda za planiranje, trdi, da je rast realnih osebnih dohodkov dandanes eden od glavnih virov inflacije. Kar naj bo, sicer bi tako ali tako vsi pocrkali. Podatki namreč po drugi strani govore, da sta dve tretjini jugoslovanskega prebivalstva na pragu revščine. Za četrtno anketiranih gospodinjstev so kava, pivo in teletina le še sanje, južno sadje si privoščijo komajda odstotek, 34 odstotkov jih lani ni kupilo niti para čevljev, več kot polovica sploh ne kupuje knjig, 70 odstotkov ne odmakne niti dinarja za kulturo, kaj šele za zabavo...

Tudi vodstvo jugoslovanskih sindikatov je nedolgo od tega priznalo, da veljavni program zaštite standarda (sprejet leta 1984) pri več kot 80-odstotni inflaciji odpoveduje. Seveda se vsiljuje sklep, da je treba zastaviti nove korake. Že lepo in prav, toda če bodo ti novi koraki krenili v smer, kakršno smo razbrali iz pisanja Zoje Jovanov v tedniku Danas, bomo kaj tanke piskali.

Brali smo namreč o gradivu, ki ga v jugoslovanskih sindikatih pripravljajo pod naslovom »Metodološki pristop za ugotavljanje najnižjega osebnega dohodka«. Gre torej za tisto plačo, ki naj bi povprečni jugoslovanski družini jamčila minimalni standard. Pustimo to, koliko se človeku gnusijo izrazi, kot so: »raven biološke reprodukcije«, »eksistenčni minimum« in podobne žaljivke. Pustimo to, koliko prav je kot značilna jugoslovanska družina izbrana »štiričlanska delavska družina, ki živi v dvosobnem družbenem stanovanju«. Zamislimo se nad tem, kaj se ji obeta po sindikalni listi.

Mesečno so ji določili 25 kilogramov polbelega kruha in šest kilogramov belega. Krompirja bo smela pojediti 20 in jabolk 18 kilogramov. Za pšenično moko je meja pet in za koruzno en kilogram, pa 1,5 kilograma riža, 50 jajc in tako naprej in tako naprej.

Že med boljše stvari sodi 4,5 kilograma sladkorja, pol kilograma meda in prav toliko kave, masla... Čokolada in podobne dobrote sodijo med luksuz in naša družina se bo lahko posladkala le s pol kilograma keksov mesečno. Alkohol in tobak sta prepovedana, kar bi še razumel, toda isto velja za sadne sokove in druge brezalkoholne pijače. Voda je torej postala sindikalna jugoslovanska pijača.

Ti nespisli pripeljejo v pravcato tragikomedijo. Pustimo skrajno bera-

čijo, ki nam jo nasploh obetajo sindikati, in pogledimo, kako bo z gatami. Štiričlanska delavska jugoslovanska družina ima pravico do enih gat na 16 mesecev. Vsak član dobi gate torej na pet let. Menda so deževale pripombe, toda tvorci »metodologije« so se znašli. Dodali so, da stvar ni tako črna, saj je iz starih gat odraslih članov mogoče skrojiti nove za podmladek. Nič pa nismo prebrali, kaj so odgovorili na nov očitek, da niti škarij niti sukanca, niti šivanke v njihovi košarici ni najti.

Tvorci jugoslovanskega standarda po sindikalno kot da bi se zavedali, kakšen političen odmev lahko povzroči njihovo vizionarstvo. Na to družino so namreč predvideli le eno

letno članarino družbeno-političnim organizacijam. Se pravi, da če je en član družine še toliko zaveden, da je v zvezi komunistov, morajo iz sindikatov vsi izstopiti. No, če jim bo res skoval takšno prihodnost, se mu velikega navala ni bati.

Ste žalostni, ko berete tole? Le zakaj, saj smo po pisanju tednika Danas takšno listo sprejeli tako rekoč vsi. Osnutek metodologije je bil namreč v javni razpravi (res le v republiških in pokrajinskih sindikalnih vrhovih) in avtorji pravijo, da so ga ocenili za »polni zadetek«?

Ciril Brajer
(Delavska enotnost)

Stimulacija in odgovornost direktorjev tudi za plače

Madžari, še zlasti tisti, ki živijo zvečine ali samo od plače iz delovnega razmerja, najpogosteje in tudi najbolj kritizirajo sistem »reguliranja« plač, saj jim jih ne dovoljuje povečevati glede na podražitve oziroma na življenjske stroške. Dejstvo je, da vodstveni organi države ravno tej, da vodstveni organske reforme namenijo največ pozornosti, pač zavoljo njene kočljivosti in seveda tudi zato, ker je to ključni instrument delitve nove vrednosti (po naše dohodka) med državo in podjetji ter za spodbujanje, stimulacijo delovni skupnosti k večji proizvodnosti dela, racionalnejšemu in bolj ekonomičnemu poslovanju ter k opuščanju nedonosnih izdelkov.

V bistvu gre za neposredno povezovanje rasti plač z rastjo storilnosti in dobičkov, zato s tem sistemom plač spodbujajo zaposlene ne samo k boljšemu osebnemu delu, pač pa tudi k boljšemu poslovanju svojih delovnih skupnosti, direktorji in drugi gospodarski vodstveni delavci so še posebej stimulirani in seveda tudi odgovorni za ohranjanje plač v skladu s storilnostjo, za zmanjševanje, poslovnih stroškov in za kar največji dobiček. Od dobička je namreč odvisen precejšen del plače vseh zaposlenih, torej tudi direktorjev, saj v skupni plači lahko znesse tudi prek 20 odstotkov. Del plače iz dobička posebej računajo za direktorje in posebej za druge zaposlene in za plače je mogoče nameniti od 1,5 do 3,5 odstotka ostanka vrednosti oziroma dobička. Direktorji in

drugi zaposleni so stimulirani tudi za zmanjševanje proizvodnih in poslovnih stroškov. Leta 1984 je bilo od vsakih sto forintov ostanka za plače namenjeno samo 5 do 8 forintov, zdaj pa, ko so popravili mehanizem, celo od 40 do 50 forintov. Spodbujajo tudi ekonomičnost živega dela, saj večji del ustvarjenega dohodka zavoljo zmanjšanja presežkov zaposlenih namenjaajo za povečevanje plač preostalih delavcev.

Določeni najnižja in najvišja plača

Za tako imenovano reguliranje plač uporabljajo pravilnik o določanju osnovnih plač za vse zaposlene in režim obdavčevanja plač oziroma sklada za plače podjetij. S pravilnikom, ki ga sprejemajo vlada, sindikat in gospodarska zbornica, so vsi zaposleni razvrščeni v 5 do 6 skupin, pač po strokovni in šolski izobrazbi ter po letih dela, pomembnosti delovnega mesta ali dolžnosti, razmerah, zapletenosti in težavnosti dela oziroma njihovih opravil. Za vse skupine določajo najmanjšo in največjo osnovno plačo v razponu od 1 nasproti 1,5 do 2,5, kar omogoča podjetjem, da glede na svoje specifičnosti in dogovor v okviru gospodarske veje določajo končne osnovne plače. Vzemimo primer: osnovna plača proizvodnega delavca je od okoli 4.000 do 13.000 forintov za delavca z najvišjo strokovno izobrazbo, strokovnih delavcev zunaj neposredne proizvodnje od 6.000 do 14.000, pomožnih uslužbencev (tehnično osebje v administraciji) od 4.000 do 7.000 forintov itd. Posebej so predpisane tudi najnižje in najvišje osnovne plače organizatorjev proizvodnje in poslovanje, pa tudi generalnih direktorjev, direktorjev in njihovih namestnikov. Direktor, katerega podjetja je uvrščeno v prvo skupino, ima osnov-

ne plače od okoli 15.000 do 22.000 forintov, v drugi skupini od 14.000 do 19.000 in v tretji od 13.000 do 16.000 forintov na mesec. Zunaj teh skupin je okoli 100 direktorjev največjih in najpomembnejših podjetij, njihove plače pa so od 30.000 do 40.000 forintov. Končna plača direktorjev in tudi drugih vodstvenih delavcev je seveda odvisna od dobička oziroma premije za nadpovprečno uspešno poslovanje podjetij.

Plače, določene na ta način, so osnova za obdavčenje, s katerim zbirajo denar za skupne in splošne družbene potrebe, in podjetja spodbujajo k temu, da plače povečujejo v skladu z uspehi gospodarjenja oziroma kaznujejo z dodatnim davkom neupravičeno povečanje plač. Leta 1980 je bila osnova za določanje plač masa plač, ki je od zgoraj predpisana in ni bila odvisna od poslovnih uspehov podjetja oziroma podjetjem je bilo predpisano, za koliko lahko povečajo plače, za to so se ta zatekala k temu, da na spraznjena delovna mesta niso zaposlovala novih delavcev, in sicer celo takrat, kadar je bilo to potrebno in ekonomsko upravičeno. Leta 1983 je namesto mase kot osnove določanja veljala raven plač, kar je bilo boljše od prejšnjega načina, vendar ni dovolj spodbujala podjetij, saj je dopuščala povečevati plače samo za 3,5 do 3,8 odstotka leta 1983 in za 4,6 do 4,8 odstotka leta 1984. Ta način je dovoljeval zelo majhne razlike v plačah med uspešnimi in neuspešnimi podjetji pa tudi večje razlike v plačah v samih podjetjih.

Progresivni davki

Od leta 1985 velja novi način, ki ga bodo že za prihodnje leto nekoliko popravili, in sicer v prid večje stimulacije delovnih skupnosti, da plače povečujejo skladno s povečevanjem poslovnih rezultatov. Kot temeljni instrument določanja plač je davek, ki ga plačujejo na ravni plač vseh zaposlenih. Vzemimo primer: po lestvici, ki je veljala lansko leto, je davek na plačo 24.000 forintov znašal 5 odstotkov, za letno plačo (na zaposlenega) od 24.000 do 36.000 forintov 1.200 forintov in 10 odstotkov na razliko, za največjo letno plačo preko 144.000 forintov pa 37.000 forintov in 50 odstotkov. Ta način zajema okoli 60 odstotkov podjetij (zunaj agroindustrijskega področja), ki svobodneje oblikuje svoje prodajne cene po razmerah na tržišču in ki se soočajo s konkurenco na njem.

Drugi način je davek na povečanje plač, in sicer progresivni kot tudi v prvem primeru. Denimo, za povečanje plač za odstotek je davek (leta 1985) 150 odstotkov, na povečanje za 2 do 3 odstotke 200 odstotkov ter na poveča-

nje za 9 odstotkov 450 odstotkov. Za podjetja, ki ne gospodarijo po razmerah na tržišču (železnica, pošta in druga prometna podjetja, komunala itd.), ki jim centralno vsako leto odobravajo določeno povečanje cen in s tem tudi odstotek povečanja plač, je predviden poseben, prav tako progresivni davek, vendar samo takrat, kadar plače povečajo za več, kot je načrtovano, če je to povečanje za odstotek, potem davek na povečanje (leta 1985) znaša 200 odstotkov, na povečanje za 3 do 4 odstotke 300 odstotkov in na povečanje za prek 6 odstotkov 450 odstotkov.

Za prihodnje leto načrtujejo še večje obdavčevanje ekonomsko neupra-

vičene rasti plač, da bi se skupna raven osebne porabe ohranila na ravni rasti cen in da bi zbrali kar največ denarja od dobička (poleg amortizacije, ki znaša okoli 10 odstotkov) za tehnološko posodabljanje proizvodnje ter za nove naložbe. Podjetjem, ki ne morejo plačati predpisanega davka na plače, dajejo popust, toda samo za eno ali dve leti, in sicer z obveznostjo, da v tem času izboljšajo svoje poslovanje, če pa to ni mogoče ali če ni ekonomsko upravičeno, gredo v stečaj. Za zdaj zadnji ukrep redkeje in upravičeno uporabljajo.

Jovan Pjević

(DELAVSKA ENOTNOST 48/86)

KAKO DO ENOTNOSTI (TUDI) V AKCIJI

Najtrši klini so na vrhu lestve

Kakorkoli je to videti heretično in pesimistično, vendarle je bilo na zadnji seji CK ZKJ postavljeno bistveno vprašanje: ali je ZKJ v takšnih razmerah, s sedanjo organizacijo dela, sposobna izvoziti izhod iz krize. Vse kaže, da CK ni povsem izrabil priložnosti, da poda točno diagnozo svojih slabosti in s tem utre čistejše idejne poti za preučevanje lastnega položaja v družbi in družbeni krizi. Prej bi lahko rekli, da je Centralni komite uporabil preizkušene metode dela: ugotovil je, da problemi obstajajo. Na splošno jih ni niti sprejel niti zavrnil, ugotovil je, da obstajajo razlike v pogledih, dlje od tega pa ni (prišel. Celotna, celodnevna, zelo kritična (in to ne prvič), deloma zelo polemična in po nekaterih ocenah tudi neprijetna razprava bo po stari navadi dobila epilog v sklepih, ki jih »bo CK sprejel na prihodnji seji«.

Tudi iz poteka zadnje seje CK ZKJ je torej jasno, da bo treba najprej izkoreniniti pojave idejne neenotnosti v partijskem vodstvu. Po mnenju mnogih je težko pričakovati kakršenkoli napredek, dokler bodo imeli to idejno neenotnost, medtem ko so po mnenju drugih te razlike normalne in izraz demokratskega bistva naše družbe.

Če sprejmemo tezo, da so razlike in idejna razhajanja nekaj normalnega in razumljivega, pa to vendarle zastavlja vprašanje: če so razlike zares izraz demokratskih odnosov v procesu razprave in priprave odločitev in stališč, o čemer naj ne bi bilo sporov, od kod potem to, da se idejne razlike

izražajo v tako dramatični obliki prav po »soglasno sprejetih sklepih in stališčih«, v času torej, ko je nujno, da se po pravilih in načelih statuta ZKJ izvedejo brez kompromisov in omahovanj? Ali ne deluje prav tu, pri konkretnem uresničevanju politike ZKJ, tiha protirevolucija?

V krizi smo torej predvsem zaradi neodgovornosti, ki si jo privoščimo tudi v času, ko smo se že dogovorili, kako ukrepati, da bi krizo premagali. Odgovornost je ogledalo družbenih odnosov, barometer pravic in morale sleherne skupnosti. »Mi« pa nimamo niti pogojev niti možnosti za dosledno zagotavljanje odgovornosti. Kadar moramo ugotoviti krivca za kakšno stanje, si izmišljamo geslo »vsi smo odgovorni« in prevalimo odgovornost na ljudstvo.

Poleg tega imamo še en absurd: v naš sistem je vgrajena tudi tako imenovana moralnopolitična neoporečnost. Včasih smo jo zahtevali celo za snažilke. Ko smo to začeli zahtevati, so prileteli ljudje skušali na hitro postati člani ZK, da bi obdržali svoja vodilna mesta. Opustili pa smo vsa druga merila za sprejem v ZK, dovolj je bilo samo plačevati članarino...

Zdaj pa smo zašli v drugo skrajnost: mnogi lahko rovarijo proti samoupravljanju tudi (ali prav) v vrstah ZK, nihče jim nič noče.

Nič čudnega torej, da je danes povsem mogoče nekaznovano ohraniti partijsko knjižico tudi, če vso svojo energijo usmerjaš v zanikanje in spodkopavanje ZK. To pa praktično pomeni, da v ZK lahko hkrati obstaja več ideologij – od zemljepisnih pa do takšnih, ki bi jih lahko uvrstili od skrajno levih do skrajno desnih.

Tako iz ZK ne izključujemo na tisoče članov, ki se povsem razhajajo s programom ZKJ in delujejo neposredno proti njej, zelo zlahka pa izključu-

jemo delavca za kakršnokoli napako že... Ali to pomeni, da imamo v ZK drugačna merila za napake navadnega člana in drugačna za tiste, ki so v partijski hierarhiji na višjih mestih, čeprav so velika razhajanja s programom ZKJ očitno tudi v visokih organih ZK in v državnih vodstvih?

Tudi ta razhajanja s politikoj ZKJ, ki vodijo v birokratsko protirevolucijo, podobno kot razhajanja, katerih namen je meščanska protirevolucija, preprosto obsojamo samo z besedami. Tako se ne uresničuje zahteva, naj bi višja funkcija zahtevala tudi večjo odgovornost.

Iluzorno je zahtevati odgovornost od ustanov, ki samo podpisujejo že sprejete odločitve, medtem ko dejansko odločanje poteka v sivi, poljavni ali nejavni »coni«. To je igra »svetlobe in senc«, v kateri organi, po predpisih zadolženi za sprejemanje odločitev, dejansko ne odločajo. Zato je nesmiselno zahtevati njihovo odgovornost. Po drugi strani pa so subjekti, ki dejansko odločajo, po pravilu nevidni ali premalo vidni, zato je tudi nemogoče postaviti vprašanje njihove odgovornosti.

Težnja po istovetnosti ZKJ z oblastjo pa nedvomno spodbuja karieristič-

no usmerjene posameznike, da postanejo člani partije izključno zaradi uresničitve svojih ozkih, egoističnih interesov. Od tod tudi hitrejša rast članstva med zaposlenimi v državnih in paradržavnih ustanovah. Zato ni težko razumeti, zakaj je ZKJ po svoji socialni sestavi precej reprezentativna partija.

Poistovetenje ZKJ z oblastjo vodi do tega, da se kritika vsakega političnega ukrepa zlahka vrednoti kot kritika ZKJ, kar jemlje kritični misli pogum, pa tudi voljo za akcijo.

Vinko Blatnik
(Delavska enotnost)

ŠPORT IN REKREACIJA

Šport in rekreacija v Aerovem tozdu Medvode

Eden bistvenih pogojev za dobro delo je zdravje, ki pomeni optimalni razvoj vseh človekovih moči in sposobnosti. Od zdravja sta odvisna zadovoljstvo in dobro počutje ljudi in njihova sposobnost delati dobro in več. Brez zdravja ni napredka.

Številni domači in tuji raziskovalci ugotavljajo pozitivne učinke športno-rekreacijski dejavnosti prav na osebo počutje in zdravje. Med take učinke uvrščamo predvsem izboljšanje zdravstvenega stanja ter motoričnih (gibalnih) in funkcionalnih sposobnosti organizma, zmanjšanje čezmerne telesne teže, zmanjšanje duševne napetosti, predvsem pa je značilno povečanje in izboljšanje delovnih sposobnosti.

Da smo vsaj delno približali ta spoznanja našemu delovnemu človeku, smo prek športne sekcije pri osnovni

organizaciji sindikata in vodilnih delavcev v tovarni omogočili športno udejstvovanje čim večjemu številu zaposlenih. Cilj niso bili vrhunski rezultati ali pa kolajne za vsako ceno, pač pa pritegniti delavce k akcijam, ki jih zanimajo in sproščajo. V letu 1987 je v ustanavljanju tekaška sekcija na smučeh, katere vodja bo Janez Košenina. Za lažjo odločitev sodelavcem, kateri sekciji bi se priključili, podajam kratek program in imena vodij sekcij.

SMUČANJE – vodja Franc Hočevar

Smučarji Aera iz tozda Medvode organiziramo tri do pet tekem za pokal Aera (odvisno od snežnih in vremenskih razmer), udeležimo se tekem za pokal Partizan kot prvenstva Medvod, udeležimo se slaloma na Šmarni gori, občinskega sindikalnega tekmovanja v veleslalomu, iger sozda GLG v

tekih in veleslalomu, zimskih iger papičarjev Slovenije. Zanimiva sta memorialni Kramarjev smuk pod Storžičem in Štuparjev veleslalom na Kamniškem sedlu. Skupna srečanja z ostalimi tozdi Aera – MFA : GAW je bolj poslovno športnega značaja in iz našega tozda se udeleži samo šest članov. Vsako leto organiziramo začetni smučarski tečaj za otroke naših delavcev in tudi nadaljevalni tečaj za člane kolektiva.

KOŠARKA – vodja Boris Exle

Košarkarji naše tovarne so med aktivnejšimi sekcijami, saj se poleg treningov udeležijo prijateljskih tekem z medvoškimi kolektivi med drugim tudi z mladinci Partizana Medvode in KK Ilirijo, občinskega sindikalnega prvenstva, spomladanskega turnirja v Celju, organizirajo pa tudi srečanje s celjskimi košarkarji v Medvodah.

Košarkaši Aera – tozd Medvode.

Nogometaši med odmorom turnirja.

Strelci med tekmovanjem.

KEGLJANJE – vodja ekipe AERO I Janez Knific; vodja ekipe AERO II. Ivan Jenko

Kegljači imajo redne tedenske treninge, organiziramo prvenstvo kegljaške sekcije Aera iz Medvode, kjer si člani priborijo uvrstitev v prvo ali drugo ekipo. Organizirajo se prijateljska srečanja, kegljači se udeležijo prvenstva občine Ljubljana-Siška, turnirja za 8. marec in 25. maj ter za praznik krajevnih skupnosti Medvode.

Redno se udeležijo iger sozda GLG in iger papirničarjev Slovenije.

NOGOMET – vodja ekipe AERO I. Salko Čehić; vodja ekipe AERO II. Alojz Smrekar

Nogometaši pričnejo svojo aktivnost z izbirnimi tekmovanji, na katerih nastopajo AERO I., AERO II. in ekipa Vzdrževanja. Organizira se nekaj prijateljskih srečanj z medvoškimi kolektivi, nastop v ligi za občinsko sindikalno tekmovanje, udeležijo se turnirja, kjer nastopajo AERO I. in AERO II. iz Medvode in ekipa nogometašev iz celjskih tozdov. Vsako leto sodelujejo na igrah sozda GLG in igrah papirničarjev Slovenije.

PLANINSTVO – vodja Silvo Hrovat

Planinci – boljši pričnejo z zimskim pohodom na Stol, Porezen in Snežnik, planinci-rekreatorji pa z nižjimi in krajšimi pohodi (kot so Osolnik-Grmada, Rašica, Šmarna gora, Lubnik in Zasavsko hribovje), do višjih pogorij in vrhov (Ratitovec, Jalovec, Vršič, Skuta, Kamniško in Kokrško sedlo), ter večdnevni pohodov (Pohorska transverzala, pohod na Triglav in na vrhove v njegovi okolici). Udeležijo se dneva planincev, svoje aktivnosti pa sklenejo z izletom v neznano.

STRELSTVO – vodja Janez Mrak

Strelci pričnejo s posamičnimi treningi, ki jih povežejo s skupnimi treningi, udeležijo se prijateljskih srečanj z ekipami medvoških kolektivov, tekmujejo v ligi strelcev, udeležijo pa se še memorialnega strelskega tekmovanja Ambrož Barle in prvenstva UNZ Ljubljana, jesenskega in spomladanskega občinskega tekmovanja iger sozda GLG in iger papirničarjev Slovenije. Nočno streljanje z vojaško puško in streljanje na glinaste golobe je novost in upamo, da bo postala tradicionalna.

RIBIŠTVO – vodja Dragan Stojanović

Ribiči načrtujejo osem izbirnih tekmovanj (na jezeru BOBOVK pri Kranju in Zbiljskem jezeru), po katerih bodo izbrali ekipo AERO I. in AERO II., ki nas zastopa kot ekipa AERO-

Medvode na tekmovanju ribičev za PRVI TRNEK AERA v organizaciji celjskih ribičev.

BALINANJE – vodja Jože Anžur

Balinarji se udeležijo lige za pokal medvoške kotline, občinskega prvenstva občine Ljubljana-Siška ter iger sozda GLG in iger papirničarjev Slovenije.

ŠAH – vodja Roman Arčon

Šahisti izvedejo izbirno tekmovanje za uvrstitev v ekipo Aero, ki zastopa naš kolektiv na turnirju v Medvodah, igrah sozda GLG in igrah papirničarjev Slovenije.

PLAVANJE – vodja Marko Robida

Rekreacijsko plavanje se odvija po programu zimskega bazena HALE TIVOLI. Prenosni karti pa sta na voljo vsem članom kolektiva. Boljši plavalci nastopijo na letnih igrah papirničarjev Slovenije.

TENIS – vodja Edvard Omejc

Na teniškem igrišču v Medvodah lahko igrajo vsi člani kolektiva. Teniška sekcija Aero-Medvode ima dve prenosni letni karti. Tekmovanj se ne udeležujemo.

JADRANJE NA DESKI – vodja Aleš Erjavec

Lani so bile članom kolektiva na razpolago tri jadrane deske (ena je toliko iztrošena, da se ne da več uporabljati), ki nudijo svojevrstno rekreacijo na letnem oddihu na morju.

POSEBNE AKCIJE – vodja Franc Hočevnar

Posebnih akcij se lahko udeležijo vsi delavci tovarne, saj so predvsem rekreacijskega značaja. Vsebujejo pa akcije in aktivnosti, ki niso zajete v ostalih že organiziranih panogah, ali pa so z razpisom na novo vpeljene.

Večje akcije so:

- Pohod ob žici okupirane Ljubljane
- Spominski pohod po poteh Polhograjskih dolomitov
- spust po Savi mimo papirnic (Medvode, Vevče, Radeče, Krško)
- udeležba na dnevih rekreacije TVD Partizan v Medvodah
- Cooperjev test (hala Tivoli)
- srečanje delavcev sozda GLG (planinstvo)
- srečanje delavcev sozda GLG (kolesarjenje)
- regata za jadrance na deski
- organizacija delovne akcije za smučarski poligon.

Vsekakor želimo, da bi športno-rekreacijska dejavnost v našem tozdu napredovala in vabimo vsakogar, ki

Spust po Savi mimo Vevč – Radeč – Krškega.

ima organizacijske sposobnosti in voljo za amatersko delo, da se nam pridruži, in s svojim znanjem ter organiziranostjo prispeva k pestrejši izbiri rekreacije našim sodelavcem.

Dosedanjim vodjem sekcij pa še enkrat iskrene čestitke za uspešno izpeljavo programa športno-rekreativnih dejavnosti.

Franc Hočevnar

Aktivni odmor med delom

Aktivni odmor med delovnim časom je ena od vrst rekreacije, ki si v delovnih organizacijah postopoma utira pot. V naše kolektive namreč vse bolj prodira spoznanje, da ima rekreacija v procesu humanizacije dela pomembno vlogo.

Zdravstveni strokovnjaki po vsem svetu in tudi pri nas opozarjajo na nujnost zdravega načina življenja, med katerega spada smotrna in osveščena telesna aktivnost (kar je tudi aktivni odmor med delovnim procesom). Pri strokovnem oblikovanju aktivnega odmora mora sodelovati ekipa strokovnjakov. Zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa opravi analizo in zdravstveno oceno del, nalog in opravil: analizo zdravstvenega stanja skupine delavcev ter analizo kazalcev negativnega zdravja (poškodbe, bolezni, invalidnost...).

Izsledki teh analiz usmerjajo program rekreativnega odmora med delovnim procesom. Program pripravi organizator športne rekreacije v sodelovanju z drugimi strokovnjaki v delovni organizaciji (psiholog, varnostni inženir...).

V življenju človeka se normalno izmenjujejo delo in počitek. Le če sta delo in počitek usklajena, lahko ohranimo ravnotežje organizma. Po določenem času se pri opravljanju nekega dela pojavi utrujenost. Proti utrujenosti se borimo s prekinitvijo dela in počitkom. Odmor med delom je lahko aktiven ali pasiven. Pasiven odmor med delom, ko se delavec vsede, vleže ali spi, je upravičen pri zelo težkih fizičnih delih z veliko porabo energije. Aktiven odmor pa je premor med delom, v katerem se aktivnost ne prekinemo, ampak spremenimo. Z njim aktiviramo mišice in možganske centre, ki so bili poprej neaktivni in sproščamo tiste mišice, ki so bile poprej predvsem statično obremenjene.

Načrtovani rekreativni odmor je še posebno smotern pri opravljanju del, nalog in opravil s pretežno statičnimi obremenitvami, kot je stoječe delo, sedeče delo v nefizioloških položajih,

kjer gre za enakomerne in hitro ponavljajoče se gibe določenih skupin mišic, kar je zelo pogosto v današnji industrijski proizvodnji – naporno telesno delo so prevzeli stroji in je prišlo do premika od živahne telesne dejavnosti in raznovrstnega gibanja človeka do sorazmerno telesno lagodnega opravljanja dela. S pomanjkljivim gibanjem sodobnega človeka pa so v neposredni zvezi in vzročni povezavi številne bolezni in težave. V Sloveniji opazujemo, da že vrsto let narašča obolevnost in predvsem invalidnost zaradi degenerativnih bolezni gibal, kar preprosto imenujemo izraba sklepov, izrastki na hrbtenici, stisnjena hrbtenica ipd. Iz izkušenj vemo, da so najpogostejši vzroki za nastanek teh sprememb, razen podedovanega nagnjenja in povečane telesne teže, fizična obremenitev gibalnega sistema, pasivni način življenja in pri mnogih delavcih enakomerno ponavljajoče se statično delo v prisiljenem položaju hrbtenice ali sklepov. Pri takem načinu dela pa so med delom potrebne ustrezne telesne vaje. Podan mora biti še pogoj, da mikroklimatske razmere v delovnem okolju dopuščajo tako rekreativno dejavnost.

Širom Slovenije že v več kot dvajsetih delovnih organizacijah aktivni odmor uspešno izvajajo in vedo povedati, da se delavci manj pogosto oglašajo

pri zdravniku, da se bolje počutijo, pogostnost bolniškega staleža zaradi bolezni gibal pada, in vpliv na proizvodnjo je pozitiven.

Svetujemo vam:

- aktivni odmor med delom je boljši od pasivnega;
- zanj je potrebno motivirati čim več delavcev v delovnih organizacijah;

– potrebno ga je dobro organizirati in redno izvajati;

– ustrezna rekreativna dejavnost med delom preprečuje bolezni gibal in psihično sprošča delavca.

dr. VIDA ŠARANOVIČ
DELO

Naši smučarji so bili zadovoljni

V naši delovni organizaciji je veliko delavcev navdušenih za smučanje, seveda pa tudi njihovih družinskih članov.

Že v predsezoni smo ponudili možnost nakupa sezonskih smučarskih kart po regresirani ceni in odzvalo se je več kot 180 ljubiteljev smučanja. Med šolskimi zimskimi počitnicami pa smo organizirali tudi brezplačen prevoz z avtobusom na Roglo.

V štirinajstih počitniških dneh je vsako jutro, s parkirnega prostora na Ipavčevi ulici, naš avtobus nabito poln peljal skupino smučarjev na Roglo. Vremenske razmere so bile ugodne, veliko pa so po svoje prispevala tudi dobro in lepo urejena smučišča v tem zimsko-sportnem centru na zreškem Pohorju.

Več kot 60 smučarjev je bilo ob koncu akcije zelo zadovoljnih. Vsi udeleženci so pohvalili organizacijo akcije, obenem pa so ugotavljali pravilnost odločitve za nakup avtobusa v naši delovni organizaciji.

V takšnih in podobnih akcijah v prihodnje bo smotrnost lastnega avtobusa še toliko večja.

Peter Svet

KULTURA IN USTVARJALNOST

Obisk v ateljeju

Člana skupine likovnih amaterjev Aero – kiparja Lojzeta PONGRAŠIČA so v njegovem ateljeju obiskali učenci sedmega in osmega razreda Osnovne šole Ivanke Uranjek iz Celja. Obisk kiparjevega ateljeja je bil organiziran v okviru prireditve v počastitev slovenskega kulturnega praznika.

Učenci so si v ateljeju Lojzeta Pongrašiča, ki mu ga, mimogrede povedano že nekaj let odstopa v uporabo naša temeljna organizacija Grafika, ogledali kiparjevo delo. Lojze je svo-

jim obiskovalcem pokazal, kako nastaja risba, mozaik iz kamna ter skulptura iz gline in lesa. Učence je kiparjevo ustvarjanje zamikalo, saj so na klepetu z njim ostali kar debelo uro.

Kulturni dan, ki so ga učenci preživeli na koncertu v glasbeni šoli in v ateljeju Lojzeta Pongrašiča, je brez dvoma lepo doživetje.

– DR –

Pevsko srečanje

Letos so marljivi organizatorji, zadolženi za kulturo pri konferenci osnovnih organizacij Zveze sindikata Železarne Štore, skupaj z Zvezo kulturnih organizacij Celje in Občinskim sindikalnim svetom Celje pripravili že sedmo revijo pevskih zborov delovnih organizacij občine Celje. Prireditelj je bila, tako kot vsa leta doslej, pri-

pravljena v počastitev slovenskega kulturnega praznika v Kulturnem domu v Štoreh.

Na reviji je sodelovalo devet zborov, kar je največ doslej. Zborovsko petje se je v Celju nasploh zelo razmahnilo tako, da se naše mesto lahko pohvali z največjim številom pevskih zborov v Sloveniji. Zanimivo je seveda tudi to, da je zborovsko petje doma v osmih celjskih delovnih organizacijah. Če smo natančnejši, lahko pove-
mo, da so na reviji sodelovali od mo-

ških pevskih zborov: zbor iz PTT Celje, Cinkarne Celje, Avto Celje in Libele Celje. Od mešanih pevskih zborov pa: »Železar« Štore, Cinkarne Celje, Gostinskega podjetja Celje, Aera Celje in Kovinotehne Celje.

Prireditelj, ki jo lahko prištejemo med tradicionalne, se je v sedmih letih razvila v pravi pevski-kulturni praznik.

Zato upajmo, da bo takšna ostala tudi v prihodnje.

– DR –

NAŠA POŠTA

– Turisti so počivali v senci gozda. Veselo so kadili. Potem so odvrgli cigaretno ogorke na suho travo in se odpeljali. Suha trava in listje sta se vnela. Kmalu je bilo vse v dimu in ogenj se je razširil na gozd. Kmalu so zatulile sirene in pripeljali so se gasilci, a ognja niso mogli pogasiti. Zgorelo je veliko hektarov gozda. Ostala so le črna debela, ki so mrtva štrlela proti nebu.

Blanka Veligovšek, 5. c

– Neznanci so pekli kostanj v gozdu. Ko so se najedli, žerjavice niso dobro pogasili. Za njimi je kmalu zagorelo. Gasilci so se pripeljali, a njihovo delo je bilo le kaplja v morje. Plamen je uničil petdesetletno rast.

Urška Kolenc, 5. e

– V naši davni preteklosti so naši sosede posekali gozdove pri nas in tako je nastal Kras. Les so uporabili, ko so gradili Benetke. Veter je odpihal zemljo in ostale so gole skale. Zemlje je zdaj na Krasu zelo malo, tudi gozdov skoraj ni, saj jih je na gole skale težko na novo zasaditi.

Saška Uranker, 5a
COŠ Fran Roš, Celje

Naše okolje – naše življenje

KAJ UNIČUJE GOZDOVE – NAŠE TOVARNE ZRAKA?

Brez gozdov na zemlji ne bi bilo življenja! Zakaj so gozdovi uničeni?

– Tovarne, ki nimajo čistilnih naprav, so skoraj glavni onesnaževalci zraka, ki škoduje naravi – gozdom in drevesa umrejo, potem ko zbolijo.

Vivi Trebičnik, 5. a

– Gozdovi vsak dan padajo pod mo-
tornimi žagami. Iz lesa v tovarnah de-
lajo pohištvo, papir, gradbeni material.
Uporabljajo ga tudi za kurjavo. Zato
moramo skrbeti za obnavljanje goz-
dov – saditi nova drevesa.

Maja Prelog, 5. a

– Odpadkov ne smemo metati v
gozd. To delajo nekateri ljudje, ko po-
spravijo po hiši. Neuporabne predme-
te odložijo na rob gozda.

Nataša Tominšek, 5. c

Vojna je zlo

Še dandanes se spominjamo strašne
in dolgotrajne vojne, ki nas navdaja z
grozo in nas vznemirja že ob besedi –
»Vojna«.

Še kalna je voda od naše krvi, ki so
jo prelili junaški ljudje. Še hiše stojijo,
ki so preživele vojno, a v sebi bodo
vedno nosile kanček bolečine za svoje
porušene in požgane sorodnice. Ska-
la, ki je in še bo stala, je polna brazgo-
tin od krvoločnih nabojev, ki so dolgo
švigali iz dolgih cevi, iz pušk, ki so jih
vodile hladne oči in neusmiljene roke.

A kadarkoli se bomo spominjali
tega, se bomo spomnili junakov, ki so
žrtvovali svoja življenja za našo svo-
bodo in samostojnost.

Alja Korent, 7. b
COŠ Fran Roš, Celje

Poročilo planinskega krožka COŠ Fran Roš

Na naši šoli imamo veliko krožkov.
Eden od teh je tudi planinski krožek.
Vanj smo včlanjeni učenci in učenke
od 1. do 5. razreda, ki imamo radi na-
ravo in planine. Pod vodstvom tovari-
šice Betke Trobentar spoznavamo
naše bližnje gore in planinske postoj-
janke. Učimo se, kako so planine lepe
in tudi nevarne, kako se moramo v go-
rah pravilno obnašati, da ne pride do
nesreče.

Mentor našega planinskega krožka
je AERO Celje. Povabijo nas s sabo na
izlet in takrat je zelo lepo. Skupaj smo
bili že na Zasavskih hribih, Donački
gori in drugje. Med potjo nam tovariš
Perc iz AERA pripoveduje o zanimi-
vih stvareh, ki nas obdajajo ter nam
vzbuja ljubezen do narave in njene le-
pote. Najlepše med pohodom je vzpe-
njanje do cilja. Želja, da bi bili čimprej
na vrhu, nas žene naprej in vsi se tru-
dimo, da ne bi kdo omagal. Ko cilj os-
vojimo, smo vsi zelo veseli. Pri povrat-
ku z izleta smo mladi planinci malo
utrujeni, vendar srečni, saj smo sku-
paj osvojili še en cilj.

Veliko ljudi ve, kako lepo je v pla-
ninah. Da pa je to res nekaj najlepše-
ga, lahko ve samo pravi planinec.

Planinci se PD AERO najlepše za-
hvaljujejo za dosedanje sodelovanje.
Ker nam je z vami lepo in se med vami
prijetno počutimo, si takšno sodelova-
nje želimo tudi v prihodnje.

Moj hrček Miško

Za rojstni dan sem dobila hrčka, ki sta mi ga očka in mamica kupila v Mariboru. Stal je tisoč dinarjev.

Ko sta mi ga prinesla domov, sem mislila, da je miš in sem se ga bala. Bil je siv kakor miš, samo repek je imel kratek. Mamica je prinesla iz kleti kletko. V njej smo prej imeli kanarčka, ki pa je poginil. Ker je bil hrček podoben miši, sem mu dala ime Miško, čeprav je mamica predlagala, da ga kličemo Vili. Meni je bilo to ime smešno in tudi grdo. V kletko smo pripravili hrano, vodo, hiško, lestvico in gugalnico. Miška smo dali vanjo, on pa je takoj šel v hiško, ki smo jo naredili iz kartona. Ponoči je skakal in padal z gugalnice v hrano ali v vodo. Če je padel v vodo, se je zmočil in se pričel umivati, če pa je padel v hrano, jo je takoj malo pozobal. Zdaj je že velik in debel. Med počitnicami je zanj skrbela mamina sodelavka, ki ga ima zelo rada. Zgrizel nam je že tri hiške, ker so iz kartona. Novo bomo naredili iz lesa, a ne vemo, če se bo v njej dobro počutil, ker rad grizlja. Rad ima korenček in solato. Njegovi slaščiči pa sta jabolko in rozine.

Po čiščenju kletke mu pripravljam hrano. Ko režem sir, ga takoj zavoha, se postavi na zadnje tačke in striže z brki. Ko mi vzame košček sirčka iz roke, ga spusti v vrečko in hitro nese v hiško, kjer ga spusti iz vrečke. Tako si v hišici naredi zalogo hrane. V hrano mu mešam vitamine v prahu, ki jih nima rad, a lakota ga premaga. Da se preveč ne redi, ga spuščam iz kletke. To naredim v predsobi, kjer imamo največ prostora. Teka ob steni, v vsakem kotu se ustavi in kjer se le da, poskuša plezati. Zelo moram paziti, da ne požre kakšnega lasu, ker se lahko zaduši. Ko pridem iz šole, spi. Ker hočem videti, če je z njim vse v redu, potrkam po hišici. Skozi okno pomoli zaspano glavico, drobno pogleda in nadaljuje s spanjem.

Hrčki živijo samo dve leti. Ker čas tako hitro teče, se že danes bojim, da bom naenkrat ostala brez mojega Mišija, ki ga imam zelo rada.

Mojca Šušterič, 4. b
COŠ Fran Roš, Celje

Za dobre rezultate je potrebno veliko treningov

Snežana Vignjevič je stara trinajst let in obiskuje 7. b razred Celodnevne osnovne šole Fran Roš. Več o sebi in

svoji dejavnosti pa mi je povedala, ko sem ji zastavila nekaj vprašanj:

Kdaj si začela smučati in kdo te je navdušil?

Smučati sem pričela pri približno treh, štirih letih, navdušila pa sta me mama in oče.

Kje si najprej smučala?

Najprej sem se smučala na Golteh, nato pa na večjih smučiščih.

Kdo je sedaj tvoj trener in za kateri klub tekmuješ?

Tekmujemo za smučarski klub Merx Celje, moj trener pa je Cene Jovan.

Koliko treninga je potrebno za dobre rezultate?

Za dobre rezultate je potrebno veliko treningov, veliko napornega dela. Na vsakem treningu je treba delati marljivo, še posebej, če ne hodiš redno.

Kako to uskladiš s šolo? Imaš pri tem kakšne težave?

Treba se je potruditi in se veliko učiti. Če česa ne razumem, kar so se učili v šoli, grem k sošolki in se pozanimam za stvar.

Tvoj največji uspeh?

Moj največji uspeh je bil v Kranjski gori na republiškem tekmovanju, ko sem bila v veleslalomu četrta in na evropskem prvenstvu v Škofji Loki, ko sem bila v veleslalomu trinajsta.

Veliko lepih rezultatov si že dosegla. Kateri od teh ti je še posebno drag?

Posebno drag mi je rezultat iz Kranjske gore, četrto mesto v veleslalomu.

Kje najraje smučaš?

Smučam rada vsepovsod, kjer je sneg. Bila sem že skoraj na vseh smučiščih v Jugoslaviji, vendar se ne morem odločiti, kje je najprijetneje.

Kdo je tvoj vzornik?

Moja vzornica je zaenkrat še Mateja Svet.

Poleg smučanja in šole, s čim se še ukvarjaš?

Včasih sem se ukvarjala z atletiko, vendar sem jo opustila, ker nisem imela časa.

Poslušáš glasbo? Kdo je tvoj najljubši pevec – pevka?

Da, zelo rada poslušam glasbo. Moja najljubša pevka je Madona.

Koliko tekmovalj boš imela letos?

Tekem bo veliko, vendar točnega števila ne bi mogla povedati.

Kako pa je s poškodbami?

Zaenkrat se še nisem huje poškodovala.

Naši Sneži, kot jo kličemo, sem zaželela še veliko uspehov in športne sreče ter seveda čim manj poškodb.

Bernardka Mestinsšek, 7. b
COŠ Fran Roš, Celje

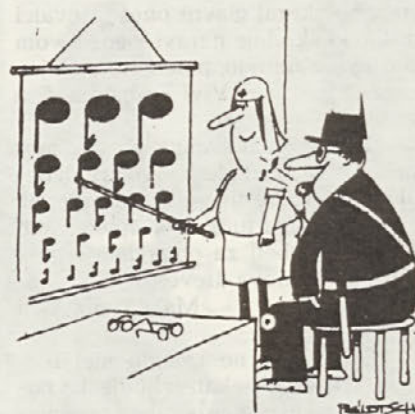
ZA DOBRO VOLJO

Kako pa veste, kdaj je slika končana, mojster?

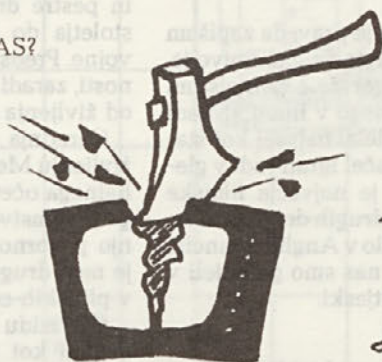

Pa ne pozabi dati torte nazaj v hladilnik, Markol

Brez besed

KAKO UBIJEM DOLGČAS?

Lovro

Kot vidite, je v našem obratu izredno dobro poskrbljeno za požarno varnost!

KAKO ODPRAVIM BOLHE PRI PSU?

Psa, seveda živega, namočim v alkohol, nato pa ga posujem z nekoliko grobim peskom (mivka ne velja). Bolhe se napijejo in se s kamenjem pobijejo med seboj.

Lovro

OGLASI

Izgubila se je skoraj cela bela mačka.

- x -

Klavir prodaja starejša gospa z lepo ukrivljenimi nogami.

- x -

Prodajam podkleteno hišo svoje žene; njen spodnji del je še dobro ohranjen.

- x -

Lepe besede in obljube ter prijazen, nasmejan obraz prodam najugodnejšemu ponudniku.

Novoimenovani šef

Lovro

KAJ JE DELOVNA SPRETNOST?

Delovna spretnost je, da se spretno izogibaš čelnemu trčenju z delom.

KAJ JE DELOVNA DISCIPLINA?

Delovna disciplina je vztrajanje na delovnem mestu, tudi če nimaš dela.

KAJ JE ORGANIZACIJA DELA?

Organizacija dela je, da pri mizi, preobloženi z delom, ničesar ne napraviš.

KAJ JE DELOVNA IZNAJDLJIVOST?

Delovna iznajdljivost je, če spretno nalepiš svojo etiketo na tuje delo.

KAJ JE TEAM?

Team je skupina ljudi, ki drug drugega čaka, da bo že kdo kaj storil. In ko potem vendar kdo nekaj stori, je to nesprijemljivo.

KAJ JE MOČ BESEDE?

Moč besede je nemoč molka...

KAJ JE SPREJEMANJE SKLEPOV?

Sprejemanje sklepov je tiho upanje, da se bodo med izvrševanjem sklepa pojavile objektivne težave.

KAJ JE SOGLASJE?

Soglasje je nepripravljenost borite se za uveljavitev svojega mnenja.

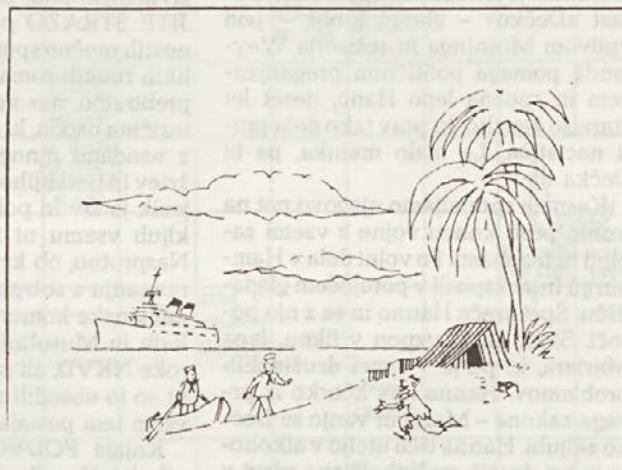
KAJ JE SPORAZUM?

Sporazum je akt, ki je predvsem zato, da nihče ne more trditi, da še nikoli ni ničesar prekršil.

KAJ JE MINULO DELO?

Za nekoga vredno, da o njem govori, za nekoga pa bolje, da o njem molči.

Te misli v vrstice spravil
Lovro

Kdo je zmagal na svetovnem nogometnem prvenstvu leta 1966, 1970, 1974, 1978, 1982 in 1986?

Imam težave z motorjem. Ali bi me malo porinil?

Preberite, ne bo vam žal...

Kljub temu, da se bliža pomlad in z njo veliko dela zunaj, si boste morda našli urico prostega časa za prebiranje zanimive knjige. Zato vam priporočamo nekaj novejših knjig, ki so med ljubitelji dobre knjige vzbudile malo več pozornosti. Med njimi je tudi roman **DEČKO UNRAST**, ki je v dveh knjigah izšel pri Založbi Obzorje v lanskem letu. Delo je živahna, nenavadno zastavljena pripoved – roman pustolovščine, ki nima konca. Seveda se skozenj prepletajo tudi velike ljubezni. To je roman o nemški usodi, o mladosti človeka z morda tipičnim življenjepisom, glavnega junaka, ki se kritično spopade z nacizmom. Zgodba pripoveduje o berlinskem dečku Augustu Unrastu, ki obiskuje šolo za furerjeve izbranice in kot petnajstletnik dobi vlogo v filmu. Med snemanjem doživi prvo ljubezen, spozna pa tudi slavnega igralca Floriana Menninga, ki poskuša mladostniku odpri oči in mu pokazati surovo resničnost in krutost hitlerjevskega nasilja. Mladi Unrast »Dečko« – glavni junak – pod vplivom Minninga in režiserja Weylanda pomaga političnim preganjancem in spozna lepo Hano, deset let starejšo žensko, ki prav tako dela proti nacistom. Le malo manjka, pa bi Dečka ujeli.

Kasneje spremljamo njegovo pot na fronto proti koncu vojne z vsemi zapleti in tegobami. Po vojni dela v Hamburgu in se zaposli v potujočem gledališču. Spet sreča Hanno in se z njo poroči. Sledi nagel vzpon v filmu, lepa Mariara, ki pa je v senci družinskih problemov. Hanna ima hčerko iz prvega zakona – Marie in vanjo se Dečko zaljubi. Hanna išče uteho v alkoholu in pri drugih moških. Pijana zdrvi v smrt z avtomobilom. Nesreča? Samomor? Ta vprašanja si zastavlja Dečko.

Marie piše Dečku iz Švicarskega internata poslednjič, v slovo. Unrast stopa po svoji poti dalje, bori se, igra in doseže uspehe po svetu. Ves čas pa čaka na Marie, hrepeni po njej in je ne more pozabiti.

Roman je napisan z veliko mero osebnih čustev, celo avtobiografsko – bi lahko rekli. Hardy Krügerju se je posrečilo, da je napisal odkrito delo o

nemški preteklosti, o obdobju, ki za to ljudstvo ni bilo častno. Odkrito niza probleme cele generacije, ne da bi skrival grehe.

In pred koncem je prav, da zapišem še nekaj besed o avtorju. Zanimivo je, da je Hardy Krüger že s petnajstimi leti igral glavno vlogo v filmu »Mladi vrh«. Po vojni je delal najprej kot statist, potem pa je začel igrati tudi v gledališčih. Vendar je največje filmske uspehe dosegel v drugih deželah in ne v Nemčiji. To je bilo v Angliji, Franciji, ZDA, pa tudi pri nas smo ga videli v filmu Bitka na Sutjeski.

Pri Založbi Borec v Ljubljani je lani izšel biografski roman Jevgenije Ginzburg – **PODVOJITE STRAŽO**.

Zgodba, ki nam je avtorica te pretresljive pripovedi niza, je njeno življenje. Bila je znanstvena delavka in profesorica na univerzi v Kazanu, ko je v 1937. letu prišla med krvavo kolesje Stalinovih čistk. Obsodili so jo na deset let težke ječe, v resnici pa je preživela celih sedemnajst let po zaporih in zloglasnih sibirskih taboriščih, kjer je spoznala vse strahote – kot ona pravi – velikega brezumja, ki je takrat vladalo v državi. Toda med vsemi občutki, ki jih opisuje in so jo obhajali v tistem času je bila najmočnejša osuplost. In prav ta ji je pomagala preživeti vse strahote.

Poleg grozljivih zunanjih dogodkov je videla tudi ljudem v dušo in iskala odgovore na mnoga vprašanja, ki so se ji nenehno zastavljala na tej grozljivi življenjski poti. Zato roman **PODVOJITE STRAŽO** po globini in razsežnostih močno spominja na izročilo velikih ruskih romanopiscev. Ko knjigo prebiramo, nas nenehno priklepa avtorčina usoda, ki se nenehno prepleta z usodami mnogih drugih tragičnih žrtev in tudi njihovih mučiteljev. Njen jezik je živ in poln poezije. Jevgenija kljub vsemu ni izgubila svoje vere. Nasprotno, ob krutem in nerazumem ravnanju s sotrpini – to so nemške in italijanske komunistke, ki uidejo Hitlerju in Musoliniju, vendar pridejo v roke NKVD, ali pa preprosta kmetica, ki so jo obsodili zaradi trockizma, ob vsem tem postaja močnejša.

Knjiga **PODVOJITE STRAŽO** ni nikoli izšla v Sovjetski zvezi, pač pa v Nemčiji, Italiji in drugod. Vendar nikoli tam, kjer je avtorica želela, v deželah realnega socializma. Danes njeni vnuki doživljajo podobno usodo, saj žive v pregnanstvu, obtoženi težko razumljivih pregreh. In to je najbridkejši finale njenih iluzij.

Založba **BOREC** iz Ljubljane je lani izdala roman Isaaca Bashevisa Singera **RODOVINA MUŠKAT**. Pisatelj

nam predstavlja izginulo civilizacijo vzhodnoevropskih židov. V svoji zgodbi nam slika vse plasti te bogate in pester družbe od začetka našega stoletja do začetka druge svetovne vojne. Predstavlja nam slikovite osebnosti, zaradi katerih vsa zgodba utripa od življenja in moči.

Osrednja pozornost je namenjena življenju Mešulama Muškata, patriarhalnega očeta ter njegovega številnega potomstva. Vendar je avtor osrednjo pozornost namenil civilizaciji, ki je med drugo svetovno vojno izginila v plinskih celicah.

Ob izidu so strokovnjaki knjigo ocenili kot velik roman. Avtorju so priznali odlike največjih epskih romanopiscev v svetovni književnosti, ki so govorili o bogati kroniki židovskega življenja v Varšavi v prvih šestih desetletjih dvajsetega stoletja. Isaac Singer slika dogodke trpljenja in solidarnosti, ko ena skupina ljudi skriva drugo.

Življenje je morje brez obzorja polno tokov, viharjev, vendar tudi miru in ljubezni. Obsežno Singerjevo delo – delo velikana med sodobnimi pisatelji, saj je leta 1978 prejel Nobelovo nagrado za literaturo – je polno tehtnih dogodkov in globokih misli, ki močno odjeknejo v našem spominu.

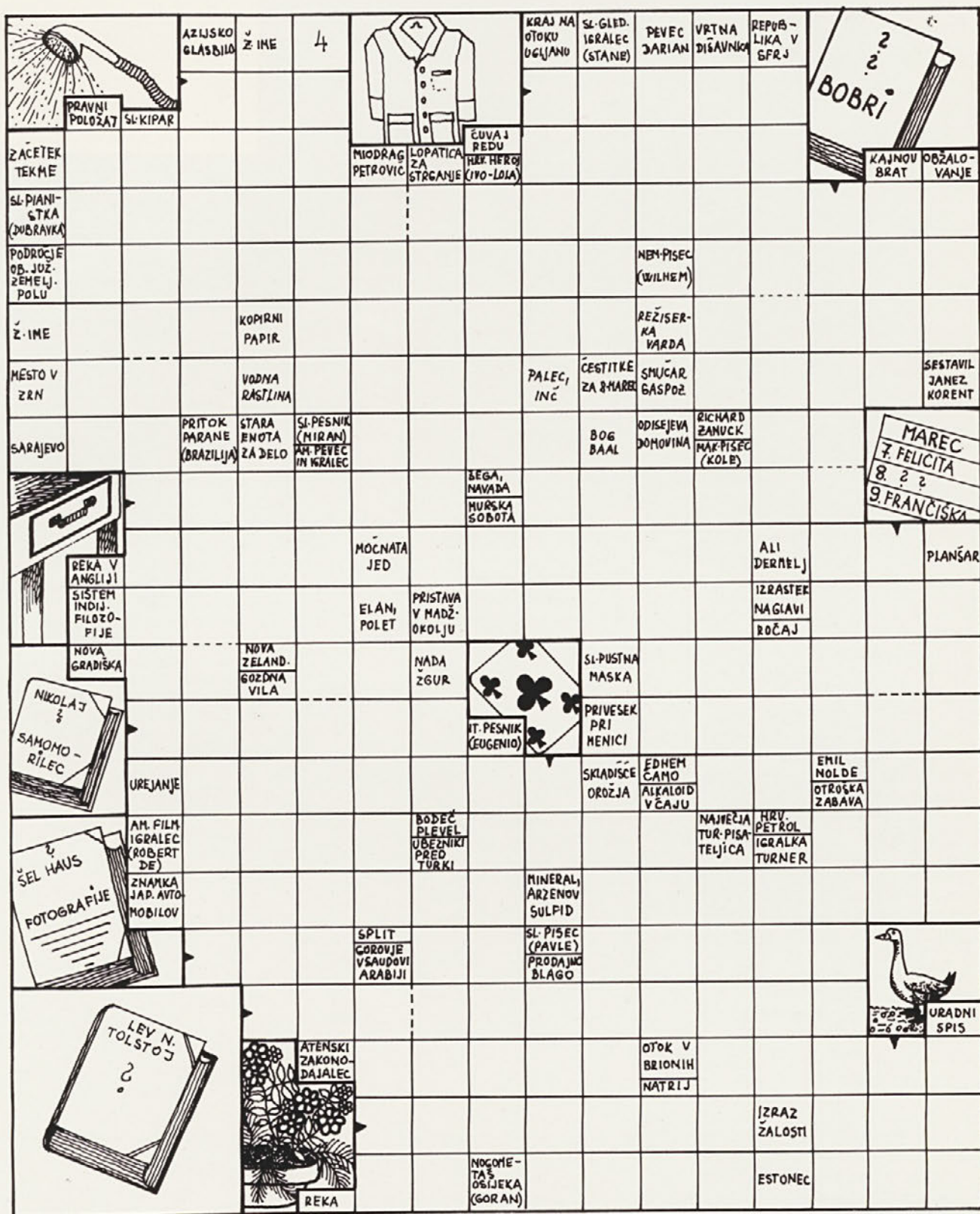
HIT, roman Heike Doutiné, ki je izšel pri založbi Obzorja Maribor v drugi polovici lanskega leta.

Heike Doutiné je nemška pisateljica, na katere roman **Krvava dirka**, v katerem opisuje življenje tekmovalcev – voznikov formule 1, smo vas opozorili pred nedavnim.

Z romanom **HIT** pisateljica obravnava industrijo gramofonskih plošč zabavne glasbe in njene pevce. Toni Winter, sin uglednega nemškega kirurga, vzgojen v strogem puritanskem duhu, v očetovo hudo razočaranje noče končati študija na visoki šoli in si raje izbere danes najdonosnejši poklic pevca zabavne glasbe. S prevaro, vendar z vztrajnim delom, postane najpopularnejši pevec nemške rockovske glasbe in s svojimi občutenimi družbenopolitičnimi pesmimi idol nemške mladine. Zasluži velike vsote denarja in se kljub ženi in otroku vda v boemskemu življenju. Zaradi svojega dela in načina življenja se ženi in hčerki, ki jo sicer ljubi, vedno bolj oddaljuje. Njegov zakon zaide v krizo. Skratka, avtorica nam predstavlja življenje čustvenega človeka v družbi, ki ga s svojim brezobzirnim profitarstvom oropa vseh iluzij in s tem uniči.

Roman je vsekakor zanimiv, pozoren bralec pa bi ob številnih izbranih izraznih in besednih igrah užival tudi v pestrosti podajanja.

– DR –

Za nagradno križanko št. 9/10 smo prejeli 171 rešitev.
Izžrebali smo naslednje nagrade:

1. nagrada – 2000 din – Vesna STEPANČIČ – DSSS
2. nagrada – 1500 din – Jožica JELENC – TOZD Grafika
3. nagrada – 1000 din – Niko DIMC – TOZD Medvode

Izrezke z rešitvijo nagradne križanke št. 1 pošljite na naslov: Kadrovsko-spolni sektor AERO Celje, Kocenova ulica 4, Celje. Na kuverto pripišite: NAGRADNA KRIŽANKA. Pri žrebanju bomo upoštevali pravilne rešitve, ki bodo v našem uredništvu do 20. marca 1987.

Celje - skladišče
D-Per

452/1987

1119871794,1

COBISS •

OSREDNJA KNJ. CELJE